

О.В. ДЗЮБЛЮК

ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ТЕРНОПІЛЬ – 2006

УДК 336.74
ББК 65.9 (4Укр) 262
Д91

Дзюблюк О.В. Валютна політика: навчальний посібник. – Тернопіль: ТДЕУ, 2006. – 91 с.

У навчальному посібнику розкриваються базові аспекти впливу держави в особі центрального банку країни на зовнішньоекономічні відносини через відповідну валютну політику. Розглядаються основні механізми організації валютного регулювання в ринкових умовах господарювання і в перехідний період, а також висвітлюється ряд практичних засад реалізації валютної політики, пов'язаних із управлінням обмінним курсом, платіжним балансом, золотовалютними резервами і застосуванням валютних обмежень.

Автор: **Дзюблюк Олександр Валерійович**,
доктор економічних наук, професор,
завідуючий кафедрою банківської справи
Тернопільського державного економічного університету

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи, протокол № 1 від 31 серпня 2006 року.

Рецензенти: **Мороз Анатолій Миколайович**,
доктор економічних наук, професор,
завідуючий кафедрою банківської справи
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Савельєв Євгеній Васильович,
доктор економічних наук, професор,
завідуючий кафедрою міжнародної економіки,
фінансово-кредитних відносин та маркетингу
Тернопільського державного економічного університету

© О.В.Дзюблюк, 2006
© ТДЕУ, 2006

З М І С Т

РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

- 1.1. Мета і завдання дисципліни, її місце в навчальному процесі.....
- 1.2. Тематичний зміст курсу.....
- 1.3. Розподіл навчального часу за темами.....

РОЗДІЛ 2. ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

- 2.1. Організаційні засади валютної політики.....
- 2.2. Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики.....
- 2.3. Валютно-курсова політика
- 2.4. Валютна політика і платіжний баланс країни.....
- 2.5. Формування золотовалютних резервів
як елемент валютної політики.....
- 2.6. Політика валютних обмежень.....

РОЗДІЛ 3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

- 3.1. Організаційні засади валютної політики.....
- 3.2. Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики.....
- 3.3. Валютно-курсова політика.....
- 3.4. Валютна політика і платіжний баланс країни.....
- 3.5. Формування золотовалютних резервів
як елемент валютної політики.....
- 3.6. Політика валютних обмежень.....

РОЗДІЛ 4. ТЕСТОВІ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

- 4.1. Організаційні засади валютної політики.....
- 4.2. Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики.....
- 4.3. Валютно-курсова політика.....
- 4.4. Валютна політика і платіжний баланс країни.....
- 4.5. Формування золотовалютних резервів
як елемент валютної політики
- 4.6. Політика валютних обмежень.....

РОЗДІЛ 5. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

- 5.1. Методичні вказівки щодо виконання контрольних робіт.....
- 5.2. Варіанти контрольних робіт.....

РОЗДІЛ 6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СКЛАДАННЯ ІСПИТУ

РОЗДІЛ 7. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

РОЗДІЛ 8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 1

ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

1.1. Мета і завдання дисципліни, її місце в навчальному процесі

Динамічний процес формування ринкових відносин у всіх сферах господарської діяльності, включаючи і зовнішньоекономічні операції, потребує осмислення і оцінки усіх тих змін, що відбуваються у процесі становлення національної грошової і валютної систем у контексті розвитку світового господарства і подальшої інтеграції у нього економіки України. Розбудова повноцінного валютного ринку в нашій державі та його ефективне регулювання є необхідною умовою формування відкритої ринкової економіки з усіма необхідними засобами стимулювання роботи господарюючих суб'єктів у зовнішньоекономічній сфері. Важлива роль у цьому процесі належить механізму розробки та ефективної реалізації повноцінної валютної політики держави, що охоплює усі необхідні інструменти впливу на валютні відносини і є одним із найважливіших елементів у загальній системі заходів щодо підтримання макроекономічної і фінансової стабільності та стимулювання економічного росту.

Указані обставини обумовлюють актуальність і безпосереднє практичне значення вивчення курсу “Валютна політика” для отримання майбутніми спеціалістами повноцінної системи знань, що визначають загальні принципи державного впливу на валютну сферу економіки, котра в умовах глобалізації економічних процесів набуває усе більшої ролі для ефективного розвитку національних господарств.

Метою вивчення дисципліни є фундаментальна підготовка висококваліфікованих фахівців в галузі міжнародної економіки, фінансів і банківської справи, що мають систему спеціальних знань із порядку організації валютних відносин і механізму їх регулювання через реалізацію відповідної політики держави.

Основними завданнями курсу “Валютна політика” є:

- 1) вивчення суті та основних напрямів реалізації валютної політики як основи впливу держави на зовнішньоекономічні відносини;
- 2) визначення ролі і функцій центрального банку як головного органу реалізації грошово-кредитної і валютної політики та оцінка їх взаємозв'язку;
- 3) висвітлення ключових механізмів організації валютного регулювання в ринкових умовах господарювання і в перехідний період;
- 4) розгляд практичних засад базових напрямів реалізації валютної політики, пов'язаних із управлінням обмінним курсом, платіжним балансом, золотовалютними резервами, а також застосуванням валютних обмежень;

5) з'ясування особливостей реалізації валютної політики в умовах перехідної економіки з урахуванням особливостей функціонування суб'єктів валютних відносин та підвищеного рівня ризику діяльності на валютному ринку.

Курсу “Валютна політика” належить важливе **місце** у підготовці висококваліфікованих фахівців зі спеціальності “Банківська справа” освітньо-кваліфікаційного рівня “Магістр”, що відображає можливості майбутніх керівних кадрів банківської системи проводити ефективні управлінські заходи з регулювання валютних відносин як на рівні окремих банківських установ, так і на макроекономічному рівні загалом. Навчальна дисципліна “Валютна політика” безпосередньо пов'язана із циклом фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, котрі згідно Галузевих стандартів вищої освіти Міністерства освіти і науки України формують базові професійні знання студентів спеціальності “Банківська справа”. До основних навчальних дисциплін, що пов'язані із курсом “Валютна політика” та слугують важливими теоретичними основами для вивчення базових положень курсу, слід, насамперед, віднести такі предмети, як “Політекономія”, “Макроекономіка”, “Фінанси”, “Гроші та кредит”, “Центральний банк і грошово-кредитна політика”, “Банківські операції”, “Міжнародна економіка”, “Міжнародний менеджмент”, “Грошово-кредитні системи зарубіжних країн” та ряд інших. Це визначає важливе місце курсу “Валютна політика” у здобутті магістрами з банківської справи повноцінної системи знань, спроможних забезпечити належний професійний рівень майбутніх спеціалістів.

1.2. Тематичний зміст курсу

Тема 1. Організаційні засади валютної політики

Необхідність державної економічної політики. Роль держави у регулюванні економічних процесів. Поняття зовнішньоекономічної політики, її основні завдання. Необхідність державного впливу на валютні відносини.

Поняття валютної політики, її стратегічні і тактичні цілі. Характеристика основних елементів валютної політики, вибір її пріоритетів у ринкових умовах.

Інституційні засади реалізації валютної політики. Суб'єкти валютної політики. Органи державного регулювання валютної сфери в Україні, їх основні функції. Об'єкти валютної політики. Поняття валютного обороту і валютних цінностей.

Механізм проведення валютної політики у ринковій економіці. Характеристика нормативних та регулятивних заходів реалізації валютної політики держави.

Поточна валютна політика, її основні цілі та форми реалізації. Довгострокова валютна політика: особливості цільового спрямування та форм реалізації.

Валютна система як основа реалізації валютної політики. Національна валютна система як основа проведення поточної валютної політики: суть та зміст елементів. Міжнародна валютна система як основа проведення довгострокової валютної політики: суть та елементи.

Тема 2. Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики

Центральний банк як головний орган валютного регулювання у ринковій системі господарювання. Суть і функції центрального банку в ринковій економіці.

Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання згідно чинного законодавства.

Організаційні засади, що визначають можливості центрального банку з проведення валютної політики.

Валютна політика як елемент грошово-кредитної політики центрального банку. Кінцеві і проміжні цілі грошово-кредитної політики, її основні типи. Основні спільні риси валютної і грошово-кредитної політики центрального банку.

Характеристика загальних інструментів реалізації валютної політики центрального банку. Дисконтна політика (політика облікової ставки), внутрішньо- та зовнішньоекономічні наслідки її реалізації. Політика обов'язкових резервів, її вплив на валютну сферу та граничні межі ефективності. Мінімальні обов'язкові резерви Національного банку України. Політика відкритого ринку, її основні елементи та роль у регулюванні валютних відносин.

Спеціальні інструменти валютної політики: характеристика основних видів та об'єктів їхнього впливу. Поняття девізної політики. Механізм проведення валютних інтервенцій центрального банку. Диверсифікація офіційних валютних резервів як спеціальний інструмент проведення валютної політики. Девальвації і ревальвації національної валюти, їх наслідки для зовнішньоекономічної діяльності та внутрішнього грошового обігу. Подвійний валютний ринок і валютні обмеження як адміністративні важелі реалізації валютної політики.

Теоретичні засади вибору стратегії валютної політики: кейнсіанський і монетаристський підходи. Реалізація валютної політики у відповідності із передавальними механізмами монетарного регулювання у кейнсіанській і монетаристській теоріях.

Валютна політика Національного банку України: характеристика основних етапів реалізації в умовах становлення ринкових відносин. Регламентація валютного ринку та регулювання валютних операцій господарюючих суб'єктів і фізичних осіб.

Тема 3. Валютно-курсова політика

Необхідність визначення обмінного курсу у зовнішньоекономічних відносинах. Поняття політики обмінного курсу як основи валютної політики.

Економічна суть обмінного курсу та характеристика його основних видів. Монетний паритет і паритет купівельної спроможності. Види валютних котирувань.

Зміст основних факторів, що впливають на величину валютного курсу. Кон'юнктурні та структурні фактори впливу на обмінний курс, можливості їх оцінки для розробки стратегії валютної політики.

Форми реалізації валютно-курсової політики: характеристика основних режимів курсоутворення. Фіксований і плаваючий валютні курси, їх переваги та недоліки.

Визначення умов конвертованості національної валюти як необхідний елемент валютно-курсової політики. Вільно конвертовані, частково конвертовані і неконвертовані валюти. Економічні умови запровадження конвертованості національної валюти.

Основні теоретичні концепції регулювання обмінного курсу. Кількісна теорія грошей. Теорія паритету купівельної спроможності. Теорія нормативного валютного курсу. Теорія ключових валют. Теорія плаваючого обмінного курсу. Теорія фіксованого обмінного курсу.

Валютно-курсова політика Національного банку України: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин. Умови використання основних видів обмінних курсів в Україні: плаваючого, фіксованого, керованого плаваючого.

Тема 4. Валютна політика і платіжний баланс країни

Поняття і принципи складання платіжного балансу. Платіжний баланс та роль країни у світовій економіці і міжнародному розподілі праці. Регулювання платіжного балансу як основний об'єкт валютної політики держави.

Характеристика основних факторів, що впливають на стан платіжного балансу країни, необхідність їх врахування при розробці валютної політики.

Структура платіжного балансу і рівновага економічної системи. Рахунок поточних операцій. Баланс товарів і послуг. Рахунок операцій з капіталом та фінансовим інструментами. Капітальні трансферти. Фінансовий рахунок.

Дефіцит платіжного балансу і необхідність його регулювання. Основні і балансуєчі статті платіжного балансу. Тимчасові й остаточні методи фінансування сальдо платіжного балансу.

Вплив валютної політики на стан платіжного балансу. Девальвація і ревальвація. Валютні обмеження. Девізна політика і використання офіційних золотовалютних резервів. Спеціальні засоби державного впливу на платіжний баланс.

Тема 5. Формування золотовалютних резервів як елемент валютної політики

Поняття, необхідність та основні цілі формування офіційних золотовалютних резервів країни.

Функції, склад і структура золотовалютних резервів. Запаси золота. Резервна позиція в Міжнародному валютному фонді. Спеціальні права запозичення. Валютні цінності, їх види у складі офіційних золотовалютних резервів країни.

Механізм управління офіційними золотовалютними резервами. Показники для оцінки оптимальної величини резервів. Способи використання офіційних золотовалютних резервів.

Золотовалютні резерви і проблеми зовнішньої заборгованості країни.

Тема 6. Політика валютних обмежень

Поняття, завдання і форми валютних обмежень як основного елемента валютної політики в Україні. Необхідність валютних обмежень в умовах перехідного періоду і в умовах розвинутих ринкових відносин.

Ліцензування валютних операцій комерційних банків. Умови і порядок видачі ліцензій на здійснення операцій з іноземною валютою банківським установам в Україні.

Організація кредитних операцій, що здійснюються комерційними банками України в іноземній валюті. Порядок кредитування в іноземній валюті на території України. Умови одержання кредитів в іноземній валюті від іноземних кредиторів.

Порядок відкриття українськими банками рахунків в іноземній валюті та особливості режиму їхнього використання. Поточні і вкладні рахунки в іноземній валюті фізичних осіб. Рахунки в іноземній валюті юридичних осіб.

Лімітування відкритої валютної позиції комерційних банків. Нормативи Національного банку України. Управління валютною позицією банку через балансування валютних потоків та укладення строкових валютних угод.

Порядок проведення банківських розрахунків в іноземній валюті. Умови відкриття та режим кореспондентських рахунків в іноземній валюті та в національній валюті України.

Регламентация міжбанківського валютного ринку в Україні. Основні види операцій на міжбанківському валютному ринку. Українська міжбанківська валютна біржа.

Регламентация використання готівкової іноземної валюти на території України.

1.3. Розподіл навчального часу за темами

№ п/п	Тема	Аудиторні заняття всього (год.)		З них:			
				лекції (год.)		практичні заняття (год.)	
		Денна форма	Заочна форма	Денна форма	Заочна форма	Денна форма	Заочна форма
1.	Організаційні засади валютної політики	6	2	4	1	2	1
2.	Центральний банк у механізмі реалізації валютної політики	8	3	5	2	3	1
3.	Валютно-курсова політика	6	3	4	2	2	1
4.	Валютна політика і платіжний баланс країни	6	3	4	2	2	1
5.	Формування золотовалютних резервів як елемент валютної політики	6	2	4	2	2	
6.	Політика валютних обмежень	4	1	3	1	1	
	Всього	36	14	24	10	12	4

РОЗДІЛ 2

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

1. *Необхідність державної економічної політики.*
2. *Поняття валютної політики, її цілі та елементи.*
3. *Інституційні засади реалізації валютної політики.*
4. *Механізм проведення валютної політики у ринковій економіці.*
5. *Валютна система як основа реалізації валютної політики.*
6. *Розвиток валютної системи та її вплив на валютну політику.*

1. Необхідність державної економічної політики.

Сучасні національні економіки мають здебільшого відкритий характер і залучені до міжнародного розподілу праці, тому важливою сферою економічних відносин суспільства є міжнародні економічні відносини.

Міжнародні економічні відносини – це система господарських зв'язків, що виникають з приводу обміну результатами праці між національними господарствами різних країн.

Об'єктом такого обміну є товари, послуги, капітал, робоча сила.

У зв'язку з тим, що сам обмін неможливий без грошей, то ключове місце у міжнародних економічних відносинах належить валюті та валютним відносинам.

Валюта – це грошова одиниця даної країни, а також кредитні та платіжні інструменти (чеки, акредитиви), що вираженні у цій одиниці і використовуються у міжнародних розрахунках.

Валютні відносини – це економічні відносини, що пов'язані із використанням національних валют у світовому господарстві, а також іноземних валют на території даної країни.

Сукупність валютних відносин, як невід'ємна складова механізму ринкової економіки, потребує державного регулювання. На сьогодні ринок не може функціонувати сам по собі без державного втручання. Необхідність державного втручання в економіку пов'язана з такими причинами:

- 1) потреби у правовому забезпеченні господарської діяльності;
- 2) організація грошового обігу в країні;
- 3) виробництво суспільних благ;
- 4) антимонопольне регулювання;
- 5) перерозподіл доходів в суспільстві задля соціальної стабільності;
- 6) згладжування коливань ділового циклу.

Втручання держави у господарські процеси для реалізації зазначених функцій відбувається шляхом реалізації відповідної економічної політики.

Державна економічна політика – це сукупність здійснюваних державою заходів, спрямованих на регулювання економічних процесів. У зв'язку із сучасною відкритістю цих процесів важливим елементом державної економічної політики є валютна політика, що спрямована на регулювання зовнішньоекономічних напрямів діяльності національних господарств.

2. Поняття валютної політики, її цілі та елементи.

Валютна політика – це сукупність організаційних та економічних заходів, спрямованих на регулювання державою валютних відносин.

Усі цілі валютної політики поділяються на дві групи: стратегічні і тактичні.

Стратегічні цілі валютної політики спрямовані на вирішення державою основних завдань економічної політики. Вони включають:

- забезпечення стійкого економічного росту;
- підтримання низьких темпів інфляції;
- обмеження рівня безробіття;
- підтримання рівноваги платіжного балансу;
- забезпечення стійкості національної валюти;
- стимулювання експортного потенціалу країни;
- забезпечення макроекономічної рівноваги.

Тактичні цілі валютної політики визначаються реалізацією регулятивних функцій держави щодо безпосереднього впливу на валютні відносини. До їх числа належать:

- створення умов для стимулювання зовнішньоекономічних операцій;
- формування сприятливого правового поля для зовнішньоекономічної діяльності;
- оперативне регулювання платіжного балансу країни;
- регулювання операцій господарюючих суб'єктів на валютному ринку задля недопущення спекулятивного тиску і фінансових криз;
- організація контролю за операціями, пов'язаними із рухом іноземного капіталу.

Вибір пріоритетів серед стратегічних і тактичних цілей валютної політики визначається:

- 1) рівнем розвитку ринкових відносин;
- 2) участю країни у світовій економіці;
- 3) ступенем лібералізації валютних відносин;
- 4) рівнем розвитку кредитної системи.

Зміст валютної політики передбачає виділення у її складі кількох елементів.

Елементи валютної політики – це ті конкретні сфери валютних відносин, на які спрямовуються регулятивні функції держави. Основними елементами валютної політики є:

- 1) регулювання валютного курсу;
- 2) управління платіжним балансом країни;
- 3) валютні обмеження, тобто регламентація валютних операцій;
- 4) управління офіційними золотовалютними резервами країни;
- 5) міжнародне співробітництво у сфері валютних відносин.

3. Інституційні засади реалізації валютної політики.

Інституційні засади валютної політики представляють собою систему суб'єктів та об'єктів валютного регулювання у їх тісній взаємодії та взаємозв'язку.

Суб'єкти валютної політики – це ті учасники економічних процесів, які реалізують державний вплив на валютні відносини, а також ті економічні агенти, на діяльність яких поширюється даний вплив.

Основними інститутами, що реалізують валютну політику, як правило, є органи державного валютного контролю та установи банківської системи. В Україні основними органами, що проводять державне регулювання валютної сфери, є:

- 1) *Національний банк України*, що діє як уповноважена державна установа при застосуванні законодавства про валютне регулювання і валютний контроль;
- 2) *уповноважені банки*, тобто комерційні банки, що мають ліцензію НБУ на здійснення валютних операцій і проводять контроль за валютними операціями своїх клієнтів;
- 3) *Державна податкова адміністрація*, що здійснює контроль за валютними операціями господарюючих суб'єктів;
- 4) *Державна митна служба*, що здійснює контроль за додержанням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон;
- 5) *Державне казначейство*, що контролює використання валютних коштів, придбаних за рахунок державного бюджету.

Суб'єкти валютної політики, на яких поширюється вплив державних органів валютного регулювання – це усі економічні агенти, які приймають участь у купівлі, продажу та переміщенні валютних цінностей. Усі вони поділяються на 2 групи: резидентів та нерезидентів.

Об'єкти валютної політики – це ті сфери економічних відносин, які пов'язані із валютними відносинами і на які спрямовується вплив державних органів валютного регулювання.

Основним об'єктом валютної політики є валютний оборот.

Валютний оборот – це усі операції суб'єктів валютних відносин, що здійснюються з валютними цінностями. До складу *валютних цінностей* належать:

- іноземна валюта у вигляді банкнот і монет іноземних держав, що є законними платіжними засобами на їх території;
- кошти у грошових одиницях іноземних держав, що перебувають на банківських рахунках;

- платіжні документи та інші цінні папери, виражені в іноземній валюті (акції, облігації, векселі, чеки, акредитиви, депозитні сертифікати тощо);
- банківські метали (золото, срібло, платина і метали платинової групи, доведені до найвищих проб (метали у порошках, монетах, злитках)).

4. Механізм проведення валютної політики у ринковій економіці.

Механізм реалізації валютної політики являє собою комплекс заходів нормативного і регулятивного характеру, що здійснюється державними органами для впливу на суб'єктів валютних відносин.

Нормативні заходи передбачають реалізацію валютної політики через сукупність законодавчих і нормативних актів. Ці акти регулюють:

- порядок і принципи здійснення валютних операцій на території країни;
- порядок валютних операцій резидентів з нерезидентами;
- порядок ввезення-вивезення, пересилення і переказ валютних цінностей;
- повноваження органів валютного регулювання і санкції за порушення валютного законодавства.

Регулятивні заходи утворюють сукупність економічних засобів впливу центрального банку на поведінку суб'єктів ринку при здійсненні ними валютних операцій.

Залежно від того, який рівень охоплює валютна політика – національний чи міжнародний, вона поділяється на два види:

- поточну;
- довгострокову.

Поточна валютна політика включає заходи щодо повсякденного оперативного регулювання валютного ринку країни. Її *цілями* є:

- підтримання рівноваги платіжного балансу;
- створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності.

Основними *формами* реалізації поточної валютної політики є:

- 1) дисконтна політика, тобто зміна центральним банком облікової ставки;
- 2) девізна політика, що проводиться через валютні інтервенції на ринку;
- 3) курсова політика;
- 4) міжнародна кредитна політика;
- 5) управління золотовалютними резервами.

Довгострокова валютна політика являє собою сукупність механізмів щодо здійснення структурних заходів у міждержавних валютних відносинах. Основними її *цілями* є:

- поглиблення міжнародного економічного співробітництва;
- уникнення чи ефективного подолання наслідків валютних криз.

Основною формою реалізації довгострокової валютної політики є участь країни у міждержавних переговорах і угодах в рамках МВФ, Світового банку та регіональних міжнародних валютно-кредитних організацій.

5. Валютна система як основа реалізації валютної політики.

Валютна система – це форма організації і регулювання валютних відносин, що склалася історично і закріплена національним законодавством та міждержавними угодами.

Основою для реалізації поточної валютної політики є національна валютна система, а довгострокової валютної політики – міжнародна валютна система.

Національна валютна система – це сукупність економічних відносин, які пов'язані з використанням іноземної валюти і за допомогою яких відбувається валютний оборот у даній країні.

Елементами національної валютної системи є:

- 1) національна валюта;
- 2) умови конвертування національної валюти;
- 3) режим курсу національної валюти;
- 4) валютні обмеження;
- 5) регламентація міжнародних розрахунків;
- 6) умови функціонування національних ринків валют і золота;
- 7) національні органи, що регулюють валютні відносини в країні.

Міжнародна (світова) валютна система – це організація валютно-економічних відносин між країнами, закріплена комплексом міждержавних угод.

Основними елементами міжнародної валютної системи є:

- 1) міжнародні платіжні засоби (долар, SDR, євро);
- 2) режим взаємної конвертованості валют;
- 3) регламентація режимів валютних курсів;
- 4) міждержавне регулювання валютних обмежень;
- 5) уніфікація форм міжнародних розрахунків та правил використання міжнародних платіжних засобів;
- 6) режим світових ринків валют і золота;
- 7) інститути, що здійснюють міждержавне валютне регулювання (МВФ і Світовий банк).

6. Розвиток валютної системи та її вплив на валютну політику.

Розвиток міжнародної валютної системи відображає відповідний розвиток валютної політики, динаміку її цілей та елементів. Даний розвиток поділяється на 4 основні етапи:

1. *Паризька валютна система* (1867-1914 рр.) передбачала функціонування золота як єдиного платіжного засобу і визначала

спрямованість валютної політики різних країн на підтримання золотомонетного стандарту. При цьому основними ознаками валютної політики були:

- відсутність будь-яких валютних обмежень на переміщення золота між країнами;
- фіксація вмісту золота у національній валюті;
- регулювання сальдо платіжного балансу між країнами за рахунок ввозу або вивезення золота;
- встановлення обмінних курсів національних валют виключно на основі їхнього золотого вмісту.

2. *Генуезька валютна система* (1922-1929 рр.) передбачала проведення валютної політики шляхом підтримання золотодевізного або золотозлиткового стандарту. Основними рисами валютної політики при цьому були:

- здійснення міжнародних розрахунків, окрім золота, ще й за допомогою провідних валют, розмінних на золото;
- забезпечення вільного розміну на золото валют провідних країн;
- підтримання валютних курсів до валют провідних країн на основі їх золотого вмісту на стійкому рівні.

3. *Бреттон-Вудська валютна система* (1944-1972 рр.) визначала спрямованість валютної політики членів МВФ на підтримання стійкого обмінного курсу їхніх валют стосовно долара США. При цьому основними елементами такої валютної політики були:

- фіксація ціни на золото у доларах;
- беззастережний розмін доларів на золото для центральних банків;
- узгодження національної валютної політики з МВФ;
- визначення обмінних курсів різних валют на основі їхнього курсу до долара США.

4. *Ямайська валютна система* (з 1976 р.) – являє собою багатовалютний стандарт, який передбачає реалізацію різними країнами такої валютної політики, яка заснована на вільному виборі режиму валютного курсу. Основними рисами валютної політики при цьому є:

- виведення золота із усіх міжнародних економічних відносин;
- відміна офіційної ціни на золото та його фіксації у національних валютах;
- самостійний вибір країнами-членами МВФ порядку встановлення обмінного курсу своїх валют – фіксованого, плаваючого чи їх різновидностей.

Тема 2. ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК У МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

1. *Центральний банк як орган валютного регулювання.*
2. *Валютна політика як елемент грошово-кредитної політики центрального банку.*
3. *Загальні інструменти реалізації валютної політики.*
4. *Спеціальні інструменти проведення валютної політики.*
5. *Теоретичні основи вибору стратегії валютної політики.*
6. *Валютна політика Національного банку України.*

1. Центральний банк як орган валютного регулювання.

Виконуючи свої базові функції в економіці, центральний банк виступає головним органом валютного регулювання в країні.

Валютне регулювання – це сукупність заходів щодо практичної реалізації центральним банком державної валютної політики через вплив на усі валютні операції, що здійснюються на території країни.

Валютні операції – це операції, пов'язані із переходом права власності на валютні цінності. Вони включають:

- 1) використання валютних цінностей як засобу платежу;
- 2) операції, пов'язані з передачею заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;
- 3) операції щодо ввезення, переказування і пересилання на територію країни та за її межі валютних цінностей.

Для регулювання валютних операцій, що здійснюються на території даної країни, центральний банк наділяється законодавством відповідними повноваженнями. В Україні до таких повноважень центрального банку, зокрема, належать:

- 1) видача ліцензій на здійснення валютних операцій;
- 2) встановлення способів визначення і використання обмінних курсів іноземних валют;
- 3) нагромадження і використання резервів валютних цінностей;
- 4) видача обов'язкових для виконання нормативних актів щодо здійснення операцій на валютному ринку;
- 5) складання платіжного балансу і контроль за дотриманням ліміту зовнішнього державного боргу.

Ефективність валютного регулювання залежить від наявності ряду організаційних засад, що впливають на можливості центрального банку проводити валютну політику. Такими засадами є:

- побудова банківської системи країни за дворівневим принципом, що визначає розмежування функцій між центральним і комерційними банками;
- забезпечення фінансової стійкості і стабільного розвитку комерційних банків, через яких центральний банк впливає на валютну сферу;

- надання центральному банку незалежного статусу, що визначає можливість ефективного проведення валютної політики;
- законодавче закріплення повноважень центрального банку як головного органу валютного регулювання в країні.

2. Валютна політика як елемент грошово-кредитної політики центрального банку.

Валютна політика є складовою грошово-кредитної політики центрального банку, що визначається наявністю у них кількох спільних рис:

- як валютна, так і грошово-кредитна політика мають єдині спільні стратегічні цілі;
- центральний банк як головний орган валютного регулювання є провідником як грошово-кредитної, так і валютної політики;
- центральний банк використовує спільні основні інструменти реалізації як для валютної, так і для грошово-кредитної політики.

Спрямованість та особливості реалізації валютної політики центрального банку залежать від вибору кінцевих (стратегічних) та проміжних (тактичних) цілей грошово-кредитної політики.

Кінцеві цілі грошово-кредитної політики включають глобальні макроекономічні завдання, які є незмінними для усієї системи державного регулювання:

- стимулювання економічного росту;
- підтримання високої зайнятості;
- забезпечення стабільності цін (низькі темпи інфляції);
- забезпечення рівноваги платіжного балансу.

Проміжні цілі монетарної політики являють собою конкретні доступні для центрального банку макроекономічні параметри, на які він може вплинути своїми інструментами:

- обсяг грошової маси в обігу;
- рівень процентних ставок на ринку;
- валютний курс.

Обрання пріоритетів серед стратегічних цілей грошово-кредитної політики визначає її проведення у вигляді одного із двох типів:

1. Рестрикційна політика – політика “дорогих” грошей, спрямована на обмеження грошової маси і ріст курсу національної валюти.

2. Експансіоністська політика або політика “дешевих грошей” – спрямована на збільшення маси грошей в обігу і зниження обмінного курсу національної валюти.

3. Загальні інструменти реалізації валютної політики.

Інструменти реалізації валютної політики – це сукупність заходів, за допомогою яких центральний банк здійснює вплив на ті

макроекономічні параметри, що є проміжними цілями грошово-кредитної політики.

Усі інструменти з реалізації валютної політики центрального банку поділяються на:

- загальні;
- спеціальні.

Загальні інструменти передбачають реалізацію валютної політики шляхом впливу на валютні відносини через регулювання грошової маси та процентних ставок. Основними загальними інструментами валютної політики є:

1. Дисконтна політика.
2. Політика обов'язкових резервів.
3. Політика відкритого ринку.

Дисконтна політика (політика облікової ставки) – це система заходів центрального банку щодо встановлення і періодичної зміни процентних ставок за позиками, які він надає комерційним банкам.

Облікова політика є основною базовою нормою процента, що стягується центральним банком при видачі позичок комерційним банкам, що у свою чергу позначається на їхньому кредитному потенціалі, а відтак впливає на динаміку грошової маси.

Реалізація дисконтної політики центрального банку має як внутрішні, так і зовнішні аспекти.

Внутрішній аспект передбачає вплив центрального банку на динаміку внутрішніх кредитів, грошової маси і цін. Напрям зміни облікової ставки центрального банку залежить від типу грошово-кредитної політики (рестрикційного чи експансіоністського).

У разі проведення рестрикційної політики центральний банк має на меті подорожчання процесу рефінансування комерційних банків, а тому він підвищує облікову ставку, що зумовлює такі наслідки:

- зниження попиту комерційних банків на кредитні ресурси центрального банку;
- обмеження ресурсної бази комерційних банків;
- зростання ринкових ставок за позичками, що надають комерційні банки;
- скорочення попиту на банківські кредити з боку економічних агентів;
- обмеження кредитування економіки, а відтак і росту грошової маси в обігу;
- подорожчання вартості національних грошей на внутрішньому валютному ринку.

При експансіоністській політиці метою центрального банку є розширення кредитних можливостей комерційних банків, а тому він знижує свою облікову ставку. У зв'язку з цим увесь причинно-наслідковий процес за такої дисконтної політики набуває протилежного характеру.

Зовнішній аспект дисконтної політики передбачає вплив зміни облікової ставки центрального банку за такими двома основними напрямками:

- міжнародний рух капіталів, що передбачає стимулювання притоку або відтоку іноземних капіталів шляхом відповідного підвищення або зниження облікової ставки та ринкової норми процента. Це позначається на динаміці попиту на національну валюту, а тому опосередковано впливає на рівень її обмінного курсу;
- стимулювання виробництва і експорту продукції – передбачає вплив політики облікової ставки на конкурентоспроможність підприємств реального сектора, які експортують власну продукцію, оскільки процент за кредит є важливою складовою собівартості продукції.

Політика обов'язкових резервів – це інструмент монетарного регулювання економіки, суть якого полягає у встановленні для комерційних банків мінімальної обов'язкової норми ресурсів у процентному відношенні від величини залучених пасивів.

Резервна політика як складова валютної політики передбачає вплив шляхом зміни норм резервування на емісійні можливості банківських установ збільшувати грошову масу через кредитні операції.

При рестрикційній політиці норма резервування підвищується, що веде до обмеження грошової маси, а відтак – росту валютного курсу. При експансіоністській політиці норма резервування понижується, що призводить до протилежних наслідків.

Політика відкритого ринку – це сукупність операцій щодо купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою впливу на ресурсну базу комерційних банків. Операції центрального банку щодо купівлі або продажу цінних паперів із власного портфеля безпосередньо позначаються на кредитних можливостях банківської системи загалом.

При рестрикційній політиці центральний банк продає цінні папери, списуючи відповідні суми з кореспондентських рахунків банківських установ, тим самим обмежуючи їхні ресурсні можливості. При експансіоністській політиці центральний банк купує цінні папери у комерційних банків, що призводить до зростання їх ресурсної бази, а відтак веде до збільшення грошової маси і зниження курсу національної валюти.

Стимулювання банків до участі в операціях на відкритому ринку ґрунтується на їх економічній зацікавленості, предметом якої є дохідність цінних паперів, яка визначається наступними чином:

$$S = \frac{D}{P} \cdot 100\%$$

S – дохідність;

D – абсолютна величина доходу за цінними паперами;

P – поточна ціна або курсова вартість цінних паперів на ринку.

4. Спеціальні інструменти проведення валютної політики.

Спеціальні інструменти валютної політики призначені для безпосереднього впливу на валютний курс, що позначається на кінцевих цілях монетарної політики.

Основними спеціальними інструментами є:

- 1) девізна політика;
- 2) диверсифікація валютних резервів;
- 3) управління режимом валютного курсу;
- 4) девальвації і ревальвації;
- 5) подвійний валютний ринок;
- 6) валютні обмеження.

Девізна політика – це інструмент валютної політики, що полягає у впливі на валютний курс шляхом масованої купівлі чи продажу іноземної валюти. Девізна політика проводиться у формі валютних інтервенцій.

Валютна інтервенція – це пряме втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою регулювання курсу національної валюти.

З метою підвищення курсу національної валюти центральний банк продає іноземну валюту. Для зниження курсу національної валюти центральний банк купує іноземну валюту. Метою проведення валютних інтервенцій є стабілізація кон'юнктури на валютному ринку країни. Джерелом для проведення інтервенцій є офіційні золотовалютні резерви центрального банку.

Обмеження на використання даного інструменту центральним банком пов'язані із наступними чинниками:

- продаж іноземної валюти має чергуватися з її купівлею;
- за умов кризових явищ на валютному ринку девізна політика не спроможна утримувати обмінний курс на заданому рівні.

Диверсифікація валютних резервів – це інструмент валютної політики центрального банку, який полягає у регулюванні ним структури офіційних валютних резервів країни. Дане регулювання передбачає включення до складу офіційних резервів різних іноземних валют з метою:

- забезпечення міжнародних розрахунків країни;
- проведення валютних інтервенцій;
- захисту від валютних ризиків.

Механізм реалізації даного інструмента передбачає продаж нестабільних валют і купівлю більш стійких, як правило тих країн, які відіграють провідну роль у світовій економіці.

Диверсифікація валютних резервів залежить від впливу ряду факторів:

- 1) кон'юнктури світових валютних ринків;

2) темпів зростання економік провідних країн (передусім США, ЄС, Японії);

3) перспектив короткострокових коливань обмінних курсів.

Управління режимом валютного курсу – це інструмент валютної політики, що передбачає визначення порядку встановлення і зміни курсового співвідношення валют різних країн. Центральний банк може використовувати один із двох ключових видів режимів валютного курсу:

1. Фіксований валютний курс, що визначається на базі однієї валюти або валютного кошика.

2. Плаваючий валютний курс, що змінюється під впливом коливань кон'юнктури на валютному ринку.

Девальвації і ревальвації – це інструмент валютної політики, що передбачає цілеспрямовану зміну центральним банком офіційного курсу національної валюти по відношенню до іноземної.

Девальвація передбачає офіційне зниження курсу національної валюти.

Основними результатами девальвації для економіки країни є наступні:

1) девальвація є вигідною для експортерів, тому що при обміні інвалютної виручки вони отримують девальваційну премію, а тому при збереженні власної рентабельності можуть знижувати ціни на зовнішніх ринках.

2) девальвація є не вигідною для імпортерів, так як їм доводиться витратити більше національної валюти призначеної для придбання іноземної з метою оплати імпортних контрактів;

3) подорожчання імпортної продукції може стимулювати розвиток інфляційних процесів;

4) девальвація є негативним чинником для залучення в країну іноземних капіталів і кредитів, так як іноземні інвестори будуть нести втрати при репатріації прибутків, а іноземні кредитори – при поверненні сум іноземних позичок.

Ревальвація – це офіційне підвищення курсу національної валюти по відношенню до іноземної. Ревальвація за своїм економічним змістом має прямо протилежні наслідки для експортерів, імпортерів, зарубіжних інвесторів.

Подвійний валютний ринок – це інструмент валютної політики, що полягає у одночасному запровадженні державою фіксованого і плаваючого валютного курсу. Метою застосування даного інструменту є регулювання руху капіталів між національними та міжнародними валютними ринками.

Механізм використання подвійного валютного ринку полягає в тому, що за зовнішньоторговельними операціями встановлюється офіційний фіксований курс національної валюти, а за фінансовими операціями – плаваючий курс. Таким чином зниження офіційного курсу дозволяє стимулювати зростання обсягів експортних операцій, а плаваючий курс

стимулює притік капіталів в країну. Якщо різниця між курсами стає надто великою, центральний банк вдається до інтервенцій.

Валютні обмеження – це інструмент валютної політики, що включає сукупність заходів центрального банку щодо регламентації порядку здійснення операцій з валютними цінностями на території даної країни. Валютні обмеження можуть передбачати:

1. Ліцензування валютних операцій.
2. Обов'язковий продаж валютної виручки.
3. Обмеження на купівлю-продаж іноземної валюти та її пересилання за кордон.
4. Контроль за рухом іноземних капіталів і кредитів та інші заходи.

5. Теоретичні основи вибору стратегії валютної політики.

Теоретичні засади вибору стратегії валютної політики визначаються наступними основними підходами до організації монетарного регулювання.

Кейнсіанська теорія, що засновується на необхідності державного втручання у господарський процес. Кейнсіанська концепція монетарного регулювання визначає можливість через стимулювання сукупного попиту впливати на розширення виробництва і сприяти тим самим економічному зростанню та високій зайнятості. При цьому головною тактичною ціллю грошово-кредитної і валютної політики є рівень процентних ставок, від яких залежить величина інвестицій. У валютній сфері кейнсіанська теорія виходить із необхідності активного державного регулювання платіжного балансу країни. При цьому підвищення процентних ставок слугує засобом залучення іноземних капіталів, а відтак – вирівнювання платіжного балансу країни і навпаки, зниження ставок процента викликає зниження обмінного курсу, а відтак – стимулювання експортних операцій. Основою для визначення валютних курсів, згідно кейнсіанської теорії, є співвідношення національних доходів різних країн.

Монетаристська теорія, яка ґрунтується на саморегулюванні економічної системи і визначенні провідної ролі грошової маси в обігу для формування господарської кон'юнктури. Згідно цієї теорії головною тактичною ціллю грошово-кредитної та валютної політики виступає грошова маса, коливання величини якої є головним джерелом нестабільності. Згідно монетаризму ріст або скорочення грошової маси впливає через 6-8 місяців на виробництво, а потім ще через такий же період – на ціни. Тому завданням монетарної політики центрального банку є підтримання постійних стабільних темпів росту грошової маси, при цьому світова економіка розглядається як сукупність національних господарств, у яких діють ті ж закони, що й всередині кожної країни, а відтак центральний банк не повинен активно втручатись у функціонування валютного ринку, забезпечуючи зовнішньоекономічну рівновагу тільки через контроль над грошовою масою.

Теорія відкритої економіки передбачає оптимізацію грошово-кредитної і валютної політики центрального банку шляхом впливу на обмінний курс. Згідно цієї теорії темпи інфляції в країні є головним орієнтиром для вибору стратегії валютної політики. При незначних темпах інфляції гнучкість валютного курсу має збільшуватись для того, щоб зростала конкурентоспроможність національного виробництва на зовнішніх ринках. При більш значних темпах інфляції валютний курс має бути більш жорстким, слугуючи засобом обмеження грошової маси.

Теорія фінансової глобалізації передбачає систему регулювання міжнародних фінансових ринків, за якої валютні політики країн підпорядковуються єдиним міжнародним фінансовим стандартам і правилам гри. Реалізація валютної політики засновується на міжнародному регулюванні валютних операцій і фінансових потоків між країнами. Цілями валютної політики при цьому є:

- забезпечення відкритості національної економіки для руху капіталів;
- вільний доступ до зовнішніх ринків збуту;
- зміцнення ролі міжнародних фінансових інститутів у регулюванні економічних процесів.

6. Валютна політика Національного банку України.

Процес реалізації валютної політики в Україні можна умовно поділити на три основні етапи:

I. 1991 – 1993 рр. – формування базових інституційних засад проведення валютної політики, що відбувалися за умов глибокої економічної кризи, посилення інфляційних процесів та розладнання грошового обігу. Характерними рисами цього періоду були:

- відсутність національного законодавства з питань валютного регулювання;
- низький рівень організації роботи банків з проведення валютних операцій;
- незначні валютні резерви НБУ.

У цих умовах валютна політика НБУ мала жорсткий обмежувальний характер, що передбачало:

- 1) підвищення рівня облікової ставки;
- 2) запровадження фіксованого курсу українського карбованця;
- 3) призупинення діяльності валютної біржі;
- 4) запровадження продажу валюти через офіційні тендерні комітети за адміністративно встановленим курсом.

Дані заходи мали негативний вплив на розвиток експорту, що зумовлювало подальший девальваційний тиск на національну валюту.

II. 1994 – 1996 рр. – характеризується початком лібералізації операцій на валютному ринку та відносної стабілізації обмінного курсу карбованця. Грошово-кредитна політика НБУ набула адміністративного

спрямування передусім шляхом відмови від прямого кредитування уряду. Валютна політика НБУ мала своїми орієнтирами лібералізацію і децентралізацію, що передбачало:

- відновлення торгівлі на валютній біржі;
- дозвіл продажу валют на міжбанківському валютному ринку;
- розширення кола валют, якими дозволено торгувати;
- встановлення обмінного курсу за результатами торгів на валютній біржі;
- полегшення доступу на валютний ринок для нерезидентів.

Стабілізаційні заходи НБУ у сфері грошово-кредитної і валютної політики дозволили провести у 1996 році грошову реформу на безконфіскаційній основі.

III. З 1997 р. – визначення реалізації валютної політики НБУ за умов сформованої національної грошової і банківської систем, припинення економічного спаду і переходу до зростання виробництва. Валютна політика НБУ на сьогодні спрямована на лібералізацію зовнішньоекономічних і валютних відносин.

Основними завданнями сучасної валютної політики НБУ є:

1. Забезпечення зовнішньої та внутрішньої стабільності гривні.
2. Сприяння процесу дедоларизації української економіки.
3. Збільшення офіційних золотовалютних резервів з метою підвищення купівельної спроможності національної валюти.
4. Забезпечення ефективного функціонування національної валютної системи.
5. Збалансованість платіжного балансу країни.
6. Вдосконалення роботи і структури внутрішнього валютного ринку.
7. Створення сприятливих умов для вкладення коштів резидентами і нерезидентами в економіку.

Тема 3. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА

1. *Обмінний курс як елемент валютної політики.*
2. *Поняття обмінного курсу та його основні види.*
3. *Фактори, що впливають на величину обмінного курсу.*
4. *Форми реалізації валютно-курсової політики.*
5. *Умови конвертованості національної валюти.*
6. *Теорії регулювання обмінного курсу.*
7. *Валютно-курсова політика НБУ.*

1. Обмінний курс як елемент валютної політики.

Необхідність визначення обмінного валютного курсу в рамках міжнародних економічних відносин пов'язана із наступними основними причинами:

1. Розвиток міжнародної торгівлі, що потребує обміну валюти різних країн при переміщенні між ними товарів, послуг, капіталів і кредитів.

2. Порівняння цін на товари і послуги у різних країнах з метою забезпечення еквівалентного обміну результатами праці національних виробників.

3. Необхідність оцінки економічними агентами даної країни вартості своїх активів за кордоном.

Валютна політика держави, спрямована на визначення порядку встановлення та особливостей регулювання курсу національної валюти стосовно валют інших країн називається *політикою обмінного курсу* або *валютно-курсовою політикою*.

Головними факторами, що визначають необхідність появи обмінного курсу як ключового елемента цієї валютної політики є наступне:

1) в умовах відкритої економіки обсяги експортно-імпортних операцій позначаються на рівневі інфляції всередині країни, так як обмінний курс впливає на ціни імпортованих товарів;

2) рівень обмінного курсу впливає на величину ВВП у тій його частині, яка формується експортоорієнтованими галузями;

3) рівень обмінного курсу несе інформацію про стан економіки тієї чи іншої країни.

2. Поняття обмінного курсу та його основні види.

Обмінний курс – це вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у валюті іншої країни, групі валют або міжнародних грошових одиницях. Обмінний курс по суті являє собою коефіцієнт перерахунку однієї валюти в іншу.

Види валютних курсів визначаються залежно від форм грошей, що перебувають в обігу і виконують функцію світових грошей. В умовах перебування в обігу повноцінних грошей основою для визначення обмінного курсу слугував монетний паритет.

Монетний паритет – це співвідношення вагової кількості золота або срібла, що міститься у грошових одиницях, які порівнюються між собою. Коливання обмінних курсів валют навколо монетного паритету було незначним (не більше + –1%) і обмежувалось рамками так званих золотих точок.

Золоті точки – це граничні межі відхилень курсів валют від монетного паритету, що визначаються величиною витрат на транспортування золота з однієї країни в іншу (страхування, комісія, премія за ризик).

В умовах обігу нерозмінних знаків вартості основою для визначення валютного курсу є паритет купівельної спроможності.

Паритет купівельної спроможності – це співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю відносно певного набору товарів і послуг. Паритет купівельної спроможності може бути двох видів:

а) загальний, що визначається за валовим національним продуктом різних країн;

б) частковий, що визначається за певним переліком товарів.

На сьогодні рівень обмінних курсів під впливом дії різних факторів може суттєво відхилитися від паритету купівельної спроможності.

Встановлення обмінного курсу відповідно до діючих правил і норм валютного регулювання називається *котируванням*. Котирування може бути двох видів:

- *пряме котирування*, що передбачає вираження одиниці іноземної валюти у певній кількості національної;
- *зворотне котирування* – це прирівнювання одиниці національної валюти до певної кількості іноземної.

Суть процедури котирування полягає у визначенні і реєстрації міжбанківського обмінного курсу шляхом послідовного порівняння попиту і пропозиції за кожною валютою. Дана процедура має назву *фіксинг*. На цій основі встановлюються курси покупця і продавця:

1. *Курс покупця (bid)* – це курс, за яким банки купують іноземну валюту і продають національну.

2. *Курс продавця (offer)* – це курс, за яким банк продає іноземну валюту і купує національну.

Курс продавця завжди є вищим за курс покупця. Різниця між курсами bid та offer називаються *спредом*, що утворює дохід банку за валютними операціями.

3. Фактори, що впливають на величину обмінного курсу.

Основні фактори, що визначають зміну обмінних курсів порівняно із паритетом купівельної спроможності поділяються на дві групи: кон'юнктурні (короткострокові) і структурні (довгострокові).

Кон'юнктурні фактори впливають на динаміку обмінного курсу, виходячи із короткочасних змін ділової активності, не пов'язаних із зрушеннями у реальному секторі господарства. Дія кон'юнктурних факторів зумовлена переважно політичними обставинами. До них, зокрема, належать:

1. Зміна представницької влади.
2. Політичні рішення, що позначаються на грошовій системі.
3. Участь у воєнних діях.
4. Нестабільність законодавчої бази.
5. Поширення інформації, що викликає надмірний ажітаж на валютному ринку.

Структурні фактори відображають стан реального сектора економіки країни та участь країни у світовому господарстві, що позначається на рівні обмінного курсу національної валюти. До числа основних структурних факторів належать:

1. Рівень розвитку національної економіки і динаміка ВВП. Як правило збільшення ВВП країни призводить до подорожчання

національної валюти, а виробничий спад – навпаки, зумовлює її здешевлення.

2. Темпи інфляції в країні – це фактор, що визначає імовірність знецінення національної валюти в залежності від динаміки внутрішніх цін. Чим вища інфляція, тим нижча купівельна спроможність національних грошей, а відтак – нижчий обмінний курс.

3. Рівень відсоткових ставок – це фактор, що визначає спрямованість міжнародного руху капіталів і кредитів, притік або відтік яких безпосередньо позначається на динаміці обмінного курсу.

4. Стан платіжного балансу країни, що впливає на обмінний курс залежно від наявності активного чи пасивного сальдо, від якого залежить попит, відповідно, на національну та іноземну валюту.

5. Державне регулювання обмінного курсу – це фактор, котрий визначає масштаби втручання державних органів у діяльність суб'єктів валютних відносин, що впливає на зміну обмінного курсу.

6. Спекулятивні потоки капіталів – це фактор, що може вплинути на динаміку обмінного курсу в тому разі, якщо центральний банк намагається утримати його на противагу дії ринкових сил.

4. Форми реалізації валютно-курсової політики.

Реалізація валютно-курсової політики здійснюється у формі певного режиму. *Режим валютного курсу* полягає у встановленні порядку визначення курсу національної валюти, його зміни та використання для здійснення розрахунків у міжнародних операціях. Основними видами валютного режиму є фіксований та плаваючий.

Фіксований режим валютного курсу передбачає встановлення державними органами валютного регулювання постійних, зафіксованих на певному рівні і на певний термін пропорцій обміну національної валюти на іноземну.

Основними формами фіксованого режиму є:

1) фіксація курсу до однієї із провідних резервних валют. При цьому курс національної валюти автоматично змінюється у тих же пропорціях, що й курс базової валюти по відношенню до усіх інших валют;

2) фіксація курсу стосовно SDR, (спеціальних прав запозичення);

3) фіксація курсу стосовно кошика валют, що передбачає прив'язку курсу національної валюти до визначеного набору іноземних валют, підібраних у певній пропорції;

Підтримання фіксованого курсу може забезпечуватись центральним банком двома наступними способами:

- здійснення валютних інтервенцій з метою врівноваження попиту і пропозиції на валютному ринку на рівні заданої величини обмінного курсу;

- запровадження валютної ради, тобто фіксація національної валюти до іноземної на певному рівні при обов'язковому забезпеченні усієї грошової маси в країні валютними резервами.

Плаваючий режим валютного курсу передбачає використання ринкових механізмів регулювання курсових співвідношень валют. Даний режим може застосовуватись у таких основних формах:

1) вільне плавання, що передбачає визначення обмінного курсу виключно під впливом попиту і пропозиції на ринку, і, як правило, без втручання держави;

2) обмежене плавання – це таке визначення обмінного курсу, при якому встановлюється коридор коливань національної валюти відносно іноземної. За такого режиму центральний банк встановлює максимальний та мінімальний рівень відхилення обмінного курсу національної валюти. У цих межах курс коливається під дією ринкових сил, а щоб не допустити виходу за рамки коридору використовується девізна політика;

3) колективне плавання – полягає у вільному коливанні курсу валют групи країн по відношенню до усіх інших валют при обмеженні такого коливання всередині групи;

4) кероване плавання – це режим управління курсом, що полягає у цілеспрямованій зміні вартості національної валюти (як правило, в бік девальвації) за активного втручання центрального банку.

5. Умови конвертованості національної валюти.

Конвертованість – це здатність валюти даної країни обмінюватись на валюти інших країн за діючим обмінним курсом. Валютна політика щодо визначення умов конвертованості національної валюти залежить від ряду факторів:

- 1) економічний розвиток країни;
- 2) організація внутрішнього грошового обігу;
- 3) стійкість національної валютної системи;
- 4) масштаби зовнішньоекономічної діяльності;
- 5) рівень розвитку національних товарних ринків, ринків грошей і капіталів.

В умовах золотого стандарту конвертованість передбачала можливість власника грошових знаків обміняти їх без обмежень на певну кількість золота, що виконувало функцію світових грошей. В сучасних умовах відсутні можливості обміну грошей на золото, а конвертованість передбачає обмін лише одних національних грошей на інші.

Залежно від того, який напрям політики обмінного курсу було обрано стосовно конвертованості національної валюти розрізняють три основні види валют:

- вільноконвертовані;
- частково конвертовані;
- неконвертовані (замкнуті).

Вільноконвертована валюта – це грошова одиниця, котра вільно і без обмежень обмінюється на іноземні валюти та міжнародні платіжні засоби у будь-якій формі та у всіх видах операцій.

Умовами запровадження вільної конвертованості валюти є:

- 1) стійкість національної економіки та значний потенціал її росту;
- 2) активне залучення даної країни у світову торгівлю;
- 3) високий рівень довіри до даної національної валюти;
- 4) можливості центрального банку даної країни проводити активні інтервенції щодо підтримання обмінного курсу.

Частково конвертована валюта – національна валюта, можливості обміну якої на іноземні валюти обмежені або для окремих власників, або для певних видів валютних операцій. Залежно від кола осіб і операцій, пов'язаних з використанням валюти, розрізняють зовнішню і внутрішню конвертованість.

Зовнішня конвертованість передбачає право іноземних юридичних і фізичних осіб обмінювати національну валюту при здійсненні зовнішньоторгових операцій.

Внутрішня конвертованість полягає у можливості юридичних і фізичних осіб даної країни проводити купівлю іноземної валюти за національну та здійснювати платежі за кордон без обмежень.

Конвертованою (повністю або частково) вважається валюта тієї країни, яка офіційно приєдналася до статті 8 Статуту МВФ, тобто бере на себе зобов'язання вільно використовувати національну валюту при розрахунках за поточними операціями платіжного балансу, а також не запроваджувати у себе практику множинності валютних курсів та не брати участі у дискримінаційних валютних угодах.

Неконвертована (замкнута) валюта – це валюта даної країни, що не обмінюється на іноземні валюти і використовується лише в якості національної грошової одиниці. Неконвертованими є ті валюти, на які накладено обмеження щодо ввозу-вивозу та купівлі-продажу. Причинами такого режиму валютної політики можуть бути:

- відсутність в країні достатніх валютних резервів;
- нерівновага платіжного балансу;
- значний тягар зовнішніх боргів.

6. Теорії регулювання обмінного курсу.

Основними теоріями регулювання обмінного курсу є наступні:

Кількісна теорія грошей, яка визначає залежність вартості грошей та рівня товарних цін від кількості грошей в обігу. При цьому валютний курс розглядається як рівноважний стан національних економік різних країн, що відображається через рівність середньозваженої цінової оцінки усієї товарної маси країн, валюти яких порівнюються. Зміна рівня цін в одній із країн веде до зміни обмінного курсу.

Теорія паритету купівельної спроможності, що полягає у визначенні валютного курсу на основі відносної вартості валют різних країн, що залежить від рівня цін у цих країнах. Згідно цієї теорії ціна товару в одній країні має відповідати ціні такого ж товару за кордоном, перерахованій за валютним курсом:

$$P_A = P_B \times ER, \text{ де}$$

$P_{A(B)}$ – ціна на товар в країні А (В);

ER – обмінний курс між валютами країн А і В.

$$ER = \frac{P_A}{P_B}$$

Кейнсіанська теорія регульованого курсу вказує на необхідність активного державного впливу на валютний курс з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу і досягнення належного рівня зайнятості. В основі цієї теорії лежить ідея еластичних паритетів, котрі змінюються під впливом грошово-кредитної політики центрального банку, передусім політики “дешевих” грошей, задля стимулювання активного розвитку експортних операцій.

7. Валютно-курсова політика НБУ.

Валютно-курсова політика Національного банку України засновувалась на послідовному використанні усіх основних видів режимів валютного курсу. Починаючи з грудня 1992 року в Україні було запроваджено плаваючий режим валютного курсу карбованця, який визначався за результатами торгів на міжбанківській валютній біржі. Проте відсутність зовнішньоекономічного потенціалу валютних резервів, а також розвиток інфляційних процесів зумовили значне падіння валютного курсу. Тому з серпня 1993 року НБУ запровадив фіксований курс українського карбованця стосовно долара США, німецької марки і російського рубля. При цьому були введені жорсткі обмеження щодо використання валютної виручки. Наслідками цього були:

- зменшення експорту;
- загострення проблеми дефіциту платіжного балансу;
- обмеження валютних надходжень в країну;
- втеча капіталів за кордон.

Для подолання цих негативних явищ починаючи з жовтня 1994 року було введено режим керованого плавання курсу карбованця, що визначався за результатами торгів на Українській міжбанківській валютній біржі. Досягнення протягом 1994-1995 років фінансової стабілізації дозволило у вересні 1996 року провести грошову реформу на безконфіскаційній основі.

З квітня 1997 року формою валютно-курсової політики було обрано кероване плавання через запровадження валютного коридору, межі якого початково були встановлені на рівні 1,7 – 1,9 грн. за 1 доллар.

Пізніше рамки цього коридору були розширені: у січні 1998 року – 2,5 – 3,5 гривень за долар, в лютому 1999 року – 3,4 – 4,6 гривень за долар.

Починаючи з лютого 2001 року було запроваджено плаваючий валютний курс_гривні, який встановлюється на основі інформації про середній курс за результатами безготівкових операцій з купівлі-продажу доларів комерційними банками на міжбанківському валютному ринку України, а також про курс, за яким НБУ сам здійснює відповідні операції.

Тема 4. ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА І ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС КРАЇНИ

1. *Поняття і необхідність складання платіжного балансу.*
2. *Структура платіжного балансу.*
3. *Принципи формування платіжного балансу.*
4. *Сальдо платіжного балансу як мета валютної політики.*
5. *Фактори, що впливають на платіжний баланс країни.*
6. *Вплив валютної політики на стан платіжного балансу.*
7. *Валютно-курсова політика і рівновага платіжного балансу.*

1. Поняття і необхідність складання платіжного балансу.

Платіжний баланс – це співвідношення усіх фактичних платежів, здійснюваних даною країною іншим країнам та всіх надходжень, отриманих нею із-за кордону за певний період часу.

Платіжний баланс містить інформацію про всі операції, які пов'язані із переходом прав власності від нерезидентів до резидентів на товари, послуги, інші матеріальні цінності, що супроводжується переміщенням грошей, фінансових та інших активів з однієї країни в іншу.

Необхідність складання платіжного балансу визначається наступними потребами:

- 1) визначення рівня участі країни у міжнародному розподілі праці та її частки у світовій економіці;
- 2) розробка адекватних заходів валютної політики через регулювання обмінного курсу та золотовалютних резервів з метою оптимізації зовнішньоекономічної діяльності;
- 3) забезпечення своєчасності розрахунків учасників зовнішньоекономічних операцій за своїми зобов'язаннями;
- 4) забезпечення стабільної світової фінансової системи через своєчасне реагування на інформацію з платіжного балансу.

2. Структура платіжного балансу.

Відповідно до методики МВФ структура платіжного балансу включає в себе два основні розділи:

1. **Баланс поточних операцій (рахунок поточних операцій).**
2. **Баланс операцій з капіталом і фінансовими інструментами.**

Баланс поточних операцій відображає сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами. Він включає чотири групи статей:

1) *торговий баланс*, що показує співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;

2) *баланс послуг*, тобто співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами (транспортні перевезення, страхування, туризм, телекомунікації, будівництво, культурний обмін тощо);

3) *стаття “доходи”*, що відображає рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;

4) *поточні трансферти* – це стаття, що відображає рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей (грошові перекази, пенсії, спадщина, подарунки, урядові субсидії, гуманітарна допомога тощо).

Баланс операцій з капіталом і фінансовими інструментами показує ті міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки. Він включає дві основні складові частини:

1) *рахунок операцій з капіталом*, що показує трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів;

2) *фінансовий рахунок*, що показує операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни. Він включає:

а) прямі інвестиції – вкладення коштів в акціонерний капітал з метою придбання вирішального голосу в управлінні підприємствами (як правило понад 10% акцій);

б) портфельні інвестиції, тобто вкладення коштів в акції, облігації чи похідні інструменти, що не належать до прямих інвестицій (як правило менше 10%);

в) інші інвестиції, що показують рух коштів за банківськими кредитами, депозитами, трастовими операціями, авансами.

Додатковими розділами платіжного балансу, що відображають рух коштів за міжнародними операціями, є:

1) *офіційні валютні резерви* – це розділ платіжного балансу, який містить інформацію про рух резервних активів офіційних органів даної країни (як правило центральних банків). Такими активами є: валютні кошти, золото, іноземні цінні папери, вкладення в іноземні банки;

2) *помилки і пропуски* – це розділ, до якого заносяться дані статистичних похибок і неврахованих операцій.

3. Принципи формування платіжного балансу.

Платіжний баланс кожної країни має у своїй основі принцип подвійного запису, який означає, що кожна операція повинна відобразитись двічі: за кредитом з позитивним знаком, за дебетом – з негативним.

Для забезпечення цього завдання складання платіжного балансу має ґрунтуватись на таких *принципах*:

1) еквівалентний обмін цінностями, тобто рух товарів і послуг або цінних паперів повинен забезпечуватись відповідним рухом валютних платежів;

2) повне відображення усіх видів зовнішньоекономічних операцій, що означає відображення руху навіть тих цінностей, що переміщуються на нееквівалентній або безкоштовній основі, для чого використовується стаття поточних трансфертів;

3) кінцевий баланс має перебувати у стані рівноваги у зв'язку з тим, що кожна угода показується в балансі двічі, але з різними знаками, його кінцеве сальдо повинно дорівнювати нулю;

4) використання статті “помилки і пропуски” для забезпечення нульового сальдо платіжного балансу;

5) усі операції у платіжному балансі за кредитом показують надходження валюти, а за дебетом – виплати валютних коштів.

4. Сальдо платіжного балансу як мета валютної політики.

Сальдо платіжного балансу являє собою балансовий підсумок визначеного набору зовнішньоекономічних операцій, здійснених за певний період часу. Якщо валютні надходження в країну перевищують виплати, то платіжний баланс має активне сальдо. Якщо валютні платежі перевищують відповідні надходження – пасивне сальдо (дефіцит).

В зв'язку з тим, що підсумок балансу повинен дорівнювати нулю, то для визначення сальдо усі статті платіжного балансу поділяються на основні і балансуєчі.

Основними статтями є ті зовнішньоекономічні операції, розрахунок за якими є остаточним, тобто не викликають зворотних платіжних операцій. Основними є, як правило, ті статті, що відображають зовнішньоекономічні угоди за балансом поточних операцій. Сальдо за балансом поточних операцій визначається наступним чином:

$$СПО = Екс - Имн \pm БП \pm БД \pm ПТ ,$$

де СПО – сальдо поточних операцій;

Екс – надходження від експорту;

Имп – платежі за імпортом;

БП – баланс послуг;

БД – баланс доходів;

ПТ – сальдо поточних трансфертів.

Балансуючі статті – це ті зовнішньоекономічні операції, які спрямовані на вирівнювання сальдо за основними статтями шляхом переміщення капіталів, надання кредитів або зміни офіційних валютних резервів. До балансуючих відносяться статті рахунку операцій з капіталом і фінансовими інструментами. Сальдо цього рахунку розраховується за формулою:

$$СКФ = \pm КТ \pm ФР,$$

де СКФ – сальдо балансу операцій з капіталом і фінансовими інструментами;

КТ – сальдо балансу капітальних трансфертів;

ФР – сальдо фінансового рахунку.

Позитивне значення СКФ означає чистий прихід капіталів в країну, а від'ємне сальдо – відтік капіталів.

Дефіцит балансу поточних операцій має покриватися активним сальдо балансу операцій з капіталом і фінансовими інструментами.

Якщо сальдо балансу поточних операцій не врівноважується протилежним за знаком сальдо операцій з капіталом і фінансовими інструментами, відбуваються зміни обсягів офіційних валютних резервів. Це означає, що якщо дефіцит поточного рахунку не покривається притоком капіталів, центральний банк зменшує величину офіційних валютних резервів. І навпаки, якщо активне сальдо балансу поточних операцій не супроводжується достатнім вивезенням капіталу, то відбувається збільшення офіційних валютних резервів.

5. Фактори, що впливають на платіжний баланс країни.

Фактори, що впливають на платіжний баланс країни, поділяються на внутрішні та зовнішні.

До *внутрішніх* факторів належать:

- рівень інфляції в країні, що позначається на конкурентоспроможності національних виробників та впливає на динаміку експортно-імпортних операцій;

- державні витрати і величина бюджетного дефіциту, що визначають масштаби державних запозичень, в тому числі і на зовнішніх ринках;

- структура національної економіки, що визначає частку експортно-орієнтованих підприємств;

- форс-мажорні обставини, що впливають на зовнішньоекономічні умови.

Зовнішні фактори:

- міжнародний рух капіталів що позначається на спрямованості фінансових потоків між країнами;

- рівень міжнародної конкуренції, який визначає частку окремих країн у світовій економіці;
- структура світової торгівлі, що впливає на попит на продукцію виробників різних країн;
- зміни у світовій валютній системі, що визначають вплив міжнародних валютно-кредитних відносин і організацій, які їх забезпечують на стан платіжних балансів різних країн.

6. Вплив валютної політики на стан платіжного балансу.

Валютна політика з регулювання платіжного балансу являє собою комплекс економічних та адміністративних заходів державного впливу на зовнішньоекономічну діяльність, спрямованих на формування статей платіжного балансу та регулювання його сальдо.

До складу *економічних* засобів впливу на стан платіжного балансу відносяться наступні основні інструменти валютної політики:

1) девальвація, що є засобом стимулювання експорту за умов наявності належного виробничого потенціалу та сприятливої кон'юнктури на зовнішніх ринках;

2) ревальвація, що використовується для обмеження активного сальдо платіжного балансу через здешевлення імпорту і подорожчання експорту;

3) дисконтна політика, що передбачає вплив центрального банку через зміну ринкової норми процента на міжнародний рух капіталів з метою впливу на сальдо балансу операцій з капіталом і фінансовими інструментами;

4) дефляційна політика, що передбачає вплив на сальдо платіжного балансу через стимулювання експорту шляхом обмеження грошової маси і внутрішнього попиту, а відтак – переорієнтації національних виробників на зовнішні ринки.

Адміністративні інструменти передбачають можливість запровадження ряду валютних обмежень з метою зниження дефіциту платіжного балансу. У їх числі можуть бути вжиті наступні заходи:

- 1) концентрація валютних операцій в уповноважених банках;
- 2) обмеження норм вивезення іноземної валюти резидентами і нерезидентами;
- 3) обов'язковий продаж валютної виручки експортерами;
- 4) обмеження на купівлю-продаж валюти на внутрішньому валютному ринку.

7. Валютно-курсова політика і рівновага платіжного балансу.

Валютно-курсова політика впливає на платіжний баланс країни в залежності від того, який режим курсоутворення діє в даній країні. Якщо режим курсоутворення передбачає вільне плавання обмінного курсу, то рівновага платіжного балансу забезпечується автоматично.

Так, при дефіциті балансу через переважання імпорту над експортом буде зростати попит на іноземну валюту. В результаті національна валюта буде дешевшати відносно іноземної, тобто матиме місце девальвація. У результаті цього імпорт буде дорожчати, а експорт – дешевшати, що приведе баланс у стан рівноваги. Якщо має місце активне сальдо, то обмінний курс змінюється в протилежному напрямку (ревальвація), що знову приводить баланс у стан рівноваги.

Якщо режим валютного курсу фіксований, то забезпечення рівноваги платіжного балансу досягається через втручання центрального банку. При дефіциті платіжного балансу центральний банк, щоб не допустити зниження курсу національної валюти, скорочує офіційні валютні резерви, збільшуючи пропозицію іноземної валюти на внутрішньому ринку. При наявності активного сальдо платіжного балансу центральний банк, щоб не допустити підвищення курсу національної валюти, збільшує золотовалютні резерви, зменшуючи тим самим пропозицію валюти на внутрішньому ринку.

Результат операцій з офіційними валютними резервами разом із сальдо рахунку поточних операцій і рахунку операцій з капіталом і фінансовими інструментами має становити нуль.

Тема 5. ФОРМУВАННЯ ЗОЛOTOВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

- 1. Поняття та необхідність формування офіційних золотовалютних резервів.*
- 2. Структура офіційних золотовалютних резервів.*
- 3. Управління золотовалютними резервами центральним банком.*

1. Поняття та необхідність формування офіційних золотовалютних резервів.

Можливості застосування центральними банком основних інструментів валютної політики визначається наявністю в нього офіційних золотовалютних резервів.

Офіційні золотовалютні резерви – це валютні активи, що належать державі і включають золото та міжнародні платіжні засоби, котрі можуть бути використані для міжнародних розрахунків та погашення зовнішніх боргів.

Необхідність формування офіційних золотовалютних резервів країни визначається наступними основними причинами:

- забезпечення міжнародних торгово-економічних та фінансово-кредитних відносин, що здійснюються на рівні держав, належною кількістю платіжних засобів;

- покриття дефіциту платіжного балансу у разі невідповідності сальдо поточного рахунку та рахунку операцій з капіталом і фінансовими інструментами;
- проведення центральним банком девізної політики через здійснення валютних інтервенцій на внутрішньому валютному ринку.

2. Структура офіційних золотовалютних резервів.

Структура офіційних золотовалютних резервів, які формуються центральним банком включає в себе, як правило, чотири основні компоненти:

- 1) іноземна валюта;
- 2) резервна позиція в МВФ;
- 3) SDR (спеціальні права запозичення);
- 4) золотий запас.

Запаси іноземної валюти, тобто грошових знаків інших країн, що належать даній країні, перебувають, як правило, у безготівковій формі і зберігаються на кореспондентських рахунках і короткострокових депозитах у зарубіжних банках, а також у формі різного роду цінних паперів, виражених в іноземній валюті, що обертаються на міжнародному фінансовому ринку. Певна частка запасів іноземної валюти може зберігатись у вигляді готівки в касах центробанку.

Резервна позиція в МВФ – це особлива форма активів, що означає право країни-члена автоматично отримувати від фонду кошти в іноземній валюті у межах 25% своєї квоти на першу вимогу без будь-яких застережень.

SDR (спеціальні права запозичення) – це частина резервів, що являє собою запаси коштів у вигляді емітованих Міжнародним валютним фондом платіжних засобів, котрі розподіляються між країнами-членами пропорційно до їхніх квот. Призначенням коштів у вигляді SDR є регулювання сальдо платіжних балансів, поповнення офіційних резервів, вимірювання вартості національних валют та розрахунки з МВФ. SDR є по суті колективною грошовою одиницею МВФ, а тому використовувати її можуть лише центральні банки та уряди країн-членів фонду.

Золотий запас є централізованим резервом золота у вигляді злитків та золотих монет, що перебуває у розпорядженні центрального банку країни. Незважаючи на офіційну демонетизацію золота згідно Ямайської валютної угоди 1976 р., золото залишається компонентом золотовалютних резервів, оскільки може виконувати роль застави при одержанні кредитів в іноземній валюті, а також роль страхового фонду, що дозволяє поповнити запаси вільноконвертованої валюти шляхом продажу золота на спеціалізованих ринках.

3. Управління золотовалютними резервами центральним банком.

Основними завданнями процесу управління офіційними золотовалютними резервами є наступні:

1. Вплив на обмінний курс національної валюти через девізну політику та забезпечення рівноваги платіжного балансу;
2. Вплив на динаміку обсягів грошової маси всередині країни з метою досягнення цінової стабільності як стратегічної цілі валютної політики.

Ефективне управління золотовалютними резервами ґрунтується на використанні центральним банком двох груп показників:

1) *кількісні показники*, що визначають відповідність обсягу резервів наявній у них потребі. Дана потреба визначається такими факторами як:

- масштаби зовнішньоекономічних операцій;
- сальдо платіжного балансу;
- величина зовнішнього боргу країни;
- динаміка руху капіталів і кредитів.

2) *якісні показники*, що визначають склад і структуру резервів. Факторами впливу на ці показники є:

- динаміка обмінних курсів резервних валют на світових валютних ринках;
- показники економічного розвитку країн-емітентів резервних валют;
- величина зовнішнього боргу країн-емітентів резервних валют;
- кон'юнктура на світових ринках золота.

Одним із головних показників, що визначають рівень достатності золотовалютних резервів є співвідношення їхньої величини із середнім показником обсягів імпорту. Мінімально прийнятною у світовій практиці вважається величина офіційних золотовалютних резервів країни, котра відповідає вартості імпорту товарів і послуг у цю країну за три місяці.

Управління офіційними золотовалютними резервами передбачає необхідність забезпечення їхньої диверсифікації за видами валют. Завданнями цієї диверсифікації є:

- мінімізація валютних ризиків;
- забезпечення відповідності резервів структурі зовнішньоторгового обороту.

В Україні структура резервів має такий вигляд:

- 1) долари США – 50%;
- 2) євро – 30%;
- 3) британський фунт – 10%;
- 4) швейцарський франк – 7%;
- 5) інші валюти – 3%.

Тема 6. ПОЛІТИКА ВАЛЮТНИХ ОБМЕЖЕНЬ

1. *Необхідність, суть, цілі та елементи політики валютних обмежень.*
2. *Основні принципи і функції політики валютних обмежень.*
3. *Форми реалізації політики валютних обмежень.*

Валютні обмеження передбачають сукупність регулятивних важелів держави, спрямованих на обмеження чи регламентацію порядку здійснення валютних операцій на території даної країни у відповідності із чинним законодавством. Політика валютних обмежень є одним із основних елементів валютної політики держави в цілому.

Необхідність валютних обмежень в умовах перехідного періоду є більшою, аніж в умовах розвинутих ринкових відносин, позаяк ще відсутній належний розвиток відповідних ринкових механізмів, спрямованих на регулювання сфери валютних відносин в країні.

До числа основних напрямів політики валютних обмежень належать: ліцензування валютних операцій комерційних банків; організація кредитних операцій, що здійснюються комерційними банками в іноземній валюті; порядок відкриття банками рахунків в іноземній валюті та особливості режиму їхнього використання; регламентація міжбанківського валютного ринку; регламентація використання готівкової іноземної валюти.

Ліцензування валютних операцій комерційних банків передбачає визначення умов і порядку видачі ліцензій на здійснення операцій з іноземною валютою банківським установам в Україні.

Організація кредитних операцій, що здійснюються комерційними банками України в іноземній валюті передбачає визначення порядку кредитування в іноземній валюті на території України, а також умов одержання кредитів в іноземній валюті від іноземних кредиторів.

Порядок відкриття українськими банками рахунків в іноземній валюті та особливості режиму їхнього використання передбачає визначення чітких правил ведення поточних і вкладних рахунків в іноземній валюті фізичних осіб, а також рахунків в іноземній валюті юридичних осіб.

Порядок проведення банківських розрахунків в іноземній валюті визначає умови відкриття та режим кореспондентських рахунків в іноземній валюті та в національній валюті України.

Регламентація міжбанківського валютного ринку в Україні передбачає визначення основних видів операцій на міжбанківському валютному ринку, порядок функціонування української міжбанківської валютної біржі.

РОЗДІЛ 3

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

Заняття 1

1. Необхідність державної економічної політики.
2. Роль держави у регулюванні економічних процесів.
3. Основні недоліки ринку та необхідність державного втручання в економіку.
4. Поняття валюти та валютних відносин. Характеристика основних функцій валюти.
5. Характеристика факторів, що визначають необхідність державного регулювання валютних відносин.
6. Поняття валютної політики, її стратегічні та тактичні цілі.
7. Характеристика основних елементів валютної політики, вибір її пріоритетів у ринкових умовах.
8. Інституційні засади реалізації валютної політики.
9. Характеристика суб'єктів та об'єктів валютної політики.
10. Характеристика валютного ринку як головної сфери валютного регулювання. Його основні функції, суб'єкти і об'єкти.
11. Поняття валютних операцій.
12. Основні тенденції розвитку валютного ринку і роль валюти.
13. Механізм проведення валютної політики у ринковій економіці.
14. Характеристика нормативних та регулятивних заходів реалізації валютної політики держави.
15. Поточна валютна політика, її основні цілі та форми реалізації.
16. Довгострокова валютна політика: особливості цільового спрямування та форм реалізації.
17. Валютна система як основа реалізації валютної політики.
18. Національна валютна система як основа проведення поточної валютної політики: суть та зміст елементів.
19. Міжнародна валютна система як основа проведення довгострокової валютної політики: суть та елементи.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” №959-XII від 16.04.1991 р.
2. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.

3. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.
4. Бендина Н. Международные валютно-кредитные отношения. – М.: “Издательство ПРИОР”, 2001. – 144 с.
5. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
6. Васечко В.К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 216 с.
7. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
8. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Под ред. д.э.н., проф. Красавиной Л.Н. – М.: «Финансы и статистика» – 2003. – 608 с.: ил.
9. Мовсесян А.Г., Огнивцев С.Б. Международные валютно-кредитные отношения: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 312 с. – (Серия «Высшее образование»).
10. Носкова И.Я. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. пособие. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1995. – 208 с.
11. Пебро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с франц. / Общ. ред. Н.С. Бабинцевой. – М.: Прогресс, Универс, 1994. – 496 с.
12. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції. Підручник. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 616 с.
13. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика. – К.: Знання, КОО, 2003. – 421 с.
14. Шмырева А.И. Колесников В.И., Климов А.Ю. Международные валютно-кредитные отношения. – СПб: Питер, 2002. – 272 с.: ил. – (Серия «Учебники для вузов»).
15. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
16. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
17. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
18. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
19. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.

Тема рефератів:

1. Еволюція світової валютної системи.
2. Валютні відносини у сучасній світовій економіці.
3. Цілі валютної політики України на сучасному етапі розвитку.
4. Інституційні основи валютної політики в Україні.

5. Нормативно-правове поле організації валютних відносин в Україні.
6. Особливості реалізації валютної політики в ринковій економіці.
7. Валютна політика і світові фінансові кризи.

Тема 2. ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК У МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

Заняття 2

1. Центральний банк як головний орган валютного регулювання у ринковій системі господарювання.
2. Суть і функції центрального банку в ринковій економіці.
3. Взаємозв'язок валютної і грошово-кредитної політики центрального банку, їх спільні та відмінні риси.
4. Характеристика цілей та типів грошово-кредитної політики центрального банку.
5. Повноваження центрального банку як органу реалізації валютної політики.
6. Організаційні засади, що визначають можливості центрального банку з проведення валютної політики.
7. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання згідно чинного законодавства.
8. Характеристика загальних інструментів реалізації валютної політики центрального банку.
9. Спеціальні інструменти валютної політики: характеристика основних видів та об'єктів їхнього впливу.
10. Теоретичні засади вибору стратегії валютної політики.
11. Валютна політика Національного банку України: характеристика основних етапів реалізації в умовах становлення ринкових відносин.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” №2121-III від 7.12.2000 р.
2. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” №959-XII від 16.04.1991 р.
3. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.
4. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” №185/94 від 23.09.1994 р.
5. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.

6. Положення про валютний контроль / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №49 від 08.02.2000 р.
7. Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №127 від 18.03.1999 р.
8. Правила торгівлі іноземною валютою / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №281 від 10.08.2005 р.
9. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
10. Валютный рынок и валютное регулирование. Учебное пособие / Под ред. И.Н. Платоновой. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 475 с.
11. Гальчинський А.С. Теорія грошей: Навч. посібник. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 411 с.
12. Гроші та кредит: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг.ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
13. Дзюблук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
14. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с.
15. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 848 с.
16. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
17. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник. – Вид. 2-ге, змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 528 с.
18. Кравченко Л.М. Валютне регулювання і валютний контроль в Україні: Навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 102 с.
19. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Под ред. д.э.н., проф. Красавиной Л.Н. – М.: «Финансы и статистика» – 2003. – 608 с.: ил.
20. Носкова И.Я. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. пособие. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1995. – 208 с.
21. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 480 с.
22. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика. – К.: Знання, КОО, 2003. – 421 с.
23. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
24. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

25. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
26. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
27. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.

Темати рефератів:

1. Діяльність НБУ на вітчизняному валютному ринку.
2. Роль центральних банків на ринку золота.
3. Повноваження НБУ в сфері валютного контролю.
4. Валютне регулювання на міжнародному рівні: ефективність та проблеми здійснення.
5. Проблеми забезпечення стабільності валютного ринку в Україні.
6. Валютна політика Національного банку України: характеристика основних етапів реалізації в умовах становлення ринкових відносин.

Тема 3. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА

Заняття 3

1. Економічна суть обмінного курсу та характеристика його основних видів. Види валютних котирувань.
2. Необхідність визначення обмінного курсу у зовнішньоекономічних відносинах.
3. Поняття валютно-курсової політики як основи валютної політики держави.
4. Характеристика чинників, що визначають необхідність проведення політики обмінного курсу.
5. Елементи стратегії валютно-курсової політики.
6. Зміст основних факторів, що впливають на величину валютного курсу. Кон'юнктурні та структурні фактори впливу на обмінний курс.
7. Форми реалізації валютно-курсової політики: характеристика основних режимів курсоутворення.
8. Прогнозування обмінного курсу в системі заходів валютної політики: необхідність та основні форми.
9. Визначення умов конвертованості національної валюти як необхідний елемент валютно-курсової політики.
10. Основні теоретичні концепції регулювання обмінного курсу.
11. Валютно-курсова політика Національного банку України: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.
3. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
4. Валютный рынок и валютное регулирование. Учебное пособие / Под ред. И.Н. Платоновой. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 475 с.
5. Васечко В.К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 216 с.
6. Гинзбург А.И., Михейко М.В. Рынки валют и ценных бумаг. – СПб.: Питер, 2004. – 251 с.: ил.
7. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
8. Кравченко Л.М. Валютне регулювання і валютний контроль в Україні: Навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 102 с.
9. Носкова И.Я. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. пособие. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1995. – 208 с.
10. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 480 с.
11. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика. – К.: Знання, КОО, 2003. – 421 с.
12. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
13. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
14. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
15. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
16. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.

Темати рефератів:

1. Курсова політика НБУ останніх років та оцінка її ефективності.
2. Прогнозування обмінного курсу в системі заходів валютної політики: необхідність та основні форми.
3. Аналіз факторів впливу на величину валютного курсу.
4. Проблеми конвертованості національної валюти України.
5. Валютно-курсова політика НБУ: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин.
6. Основні теоретичні концепції регулювання обмінного курсу.

Тема 4. ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА І ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС КРАЇНИ

Заняття 4

1. Поняття і необхідність складання платіжного балансу.
2. Структура платіжного балансу.
3. Принципи формування платіжного балансу.
4. Сальдо платіжного балансу як мета валютної політики.
5. Фактори, що впливають на платіжний баланс країни.
6. Вплив валютної політики на стан платіжного балансу.
7. Валютно-курсова політика і рівновага платіжного балансу.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” №959-XII від 16.04.1991 р.
2. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.
3. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.
4. Положення про порядок іноземного інвестування в Україну / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №280 від 10.08.2005 р.
5. Положення про порядок обов'язкового резервування коштів за валютними операціями, пов'язаними із залученням резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №291 від 12.08.2005 р.
6. Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №270 від 17.06.2004 р.
7. Бендина Н. Международные валютно-кредитные отношения. – М.: “Издательство ПРИОР”, 2001. – 144 с.
8. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
9. Васечко В.К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 216 с.
10. Дзюблук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.

11. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Под ред. д.э.н., проф. Красавиной Л.Н. – М.: «Финансы и статистика» – 2003. – 608 с.: ил.
12. Мовсесян А.Г., Огневцев С.Б. Международные валютно-кредитные отношения: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 312 с. – (Серия «Высшее образование»).
13. Носкова И.Я. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. пособие. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1995. – 208 с.
14. Пейро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с франц. / Общ. ред. Н.С. Бабинцевой. – М.: Прогресс, Универс, 1994. – 496 с.
15. Шмырева А.И. Колесников В.И., Климов А.Ю. Международные валютно-кредитные отношения. – СПб: Питер, 2002. – 272 с.: ил. – (Серия «Учебники для вузов»).
16. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
17. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
18. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
19. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
20. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.

Тема рефератів:

1. Аналіз чинників впливу на платіжний баланс країни.
2. Платіжний баланс та роль країни у світовій економіці і міжнародному розподілі праці.
3. Регулювання платіжного балансу як основний об'єкт валютної політики держави.
4. Структура платіжного балансу і рівновага економічної системи.
5. Дефіцит платіжного балансу і необхідність його регулювання.
6. Особливості побудови платіжного балансу України.

Тема 5. ФОРМУВАННЯ ЗОЛOTOВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

Заняття 5

1. Поняття і необхідність формування офіційних золотовалютних резервів.
2. Структура офіційних золотовалютних резервів.
3. Вплив золотовалютних резервів на стан грошового обігу і динаміку грошової маси.

4. Механізм управління золотовалютними резервами центральним банком.
5. Характеристика світових резервних валют. Умови віднесення валюти до резервної.
6. Роль золота в офіційних валютних резервах.
7. Склад, структура, динаміка та особливості формування і використання офіційних золотовалютних резервів Національного банку України.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.
3. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
4. Валютный рынок и валютное регулирование. Учебное пособие / Под ред. И.Н. Платоновой. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 475 с.
5. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
6. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 480 с.
7. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика. – К.: Знання, КОО, 2003. – 421 с.
8. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
9. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
10. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
11. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
12. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.

Темати рефератів:

1. Перспективи євро як світової резервної валюти.
2. Місце та роль золотовалютних резервів в економічній системі країни.
3. Золотовалютні резерви і проблеми зовнішньої заборгованості України.
4. Механізм управління офіційними золотовалютними резервами.
5. Функції, склад і структура золотовалютних резервів НБУ.
6. Вплив золотовалютних резервів на стан грошового обігу і динаміку грошової маси.

Тема 6. ПОЛІТИКА ВАЛЮТНИХ ОБМЕЖЕНЬ

Заняття 6

1. Політика валютних обмежень: сутність , цілі, елементи.
2. Характеристика форм реалізації політики валютних обмежень
3. Механізм регулювання валютних операцій банків.
4. Ліцензування валютних операцій комерційних банків.
5. Регламентація міжбанківського валютного ринку в Україні.
6. Характеристика основних видів операцій на міжбанківському валютному ринку.
7. Умови та порядок торгівлі іноземною валютою.
8. Регламентація ринку банківських металів.
9. Валютний контроль: умови і порядок його здійснення.

Рекомендована література:

1. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.
1. Положення про порядок обов'язкового резервування коштів за валютними операціями, пов'язаними із залученням резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №291 від 12.08.2005 р.
2. Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №270 від 17.06.2004 р.
3. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні / Затверджена Постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001 р.
4. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах / Затверджена Постановою Правління Національного банку України №492 від 12.11.2003 р.
5. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України / Затверджена Постановою Правління Національного банку України №502 від 12.12.2002 р.
6. Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №127 від 18.03.1999 р.
7. Правила проведення Торговельної сесії та здійснення окремих операцій, пов'язаних з купівлею-продажем іноземних валют та

- банківських металів / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №281 від 10.08.2005 р.
8. Правила торгівлі іноземною валютою / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №281 від 10.08.2005 р.
 3. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
 4. Валютный рынок и валютное регулирование. Учебное пособие / Под ред. И.Н. Платоновой. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 475 с.
 5. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
 6. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 480 с.
 7. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика. – К.: Знання, КОО, 2003. – 421 с.
 8. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
 9. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
 10. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
 11. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
 12. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.

Темати рефератів:

1. Проблеми лібералізації валютного контролю.
2. Вплив капіталу з України: причини та шляхи подолання.
3. Роль політики валютних обмежень в умовах розвинутого ринку.
4. Роль та місце валютного контролю в перехідній економіці.
5. Ліцензування валютних операцій комерційних банків.
6. Організація валютно-кредитних операцій, що здійснюються комерційними банками України: проблеми і перспективи.
7. Регламентація міжбанківського валютного ринку в Україні.

РОЗДІЛ 4

ТЕСТОВІ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

Завдання 1.1. Система господарських зв'язків, що виникають з приводу обміну результатами праці між національними господарствами різних країн – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) економічні відносини;
- б) валютні відносини;
- в) міжнародні економічні відносини;
- г) валютна політика;
- д) об'єкти валютної політики.

Завдання 1.2. Грошова одиниця даної країни, а також кредитні та платіжні інструменти (чеки, акредитиви), що вираженні у цій одиниці і використовуються у міжнародних розрахунках – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютні цінності;
- б) валютні відносини;
- в) валюта;
- г) валютний оборот;
- д) суб'єкти валютної політики;
- е) об'єкти валютної політики.

Завдання 1.3. Іноземна валюта – це (виберіть правильні варіанти відповіді):

- а) золото і метали іридієво-платинової групи;
- б) іноземні грошові знаки, що є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави;
- в) кошти у грошових одиницях іноземних держав, що перебувають на банківських рахунках;
- г) платіжні документи, виражені в іноземній валюті.

Завдання 1.4. Економічні відносини, що пов'язані із використанням національних валют у світовому господарстві, а також іноземних валют на території даної країни – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) економічні відносини;
- б) валютні відносини;
- в) міжнародні економічні відносини;
- г) валютна політика;
- д) об'єкти валютної політики.

Завдання 1.5. Сукупність здійснюваних державою заходів, спрямованих на регулювання економічних процесів – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютна політика;
- б) державна економічна політика;
- в) зовнішньоекономічна політика;
- г) міжнародні економічні відносини;
- д) валютне регулювання.

Завдання 1.6. Сукупність організаційних та економічних заходів, спрямованих на регулювання державою валютних відносин – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютна політика;
- б) державна економічна політика;
- в) зовнішньоекономічна політика;
- г) міжнародні економічні відносини;
- д) валютне регулювання;
- е) елементи валютної політики.

Завдання 1.7. Що з перерахованого нижче є стратегічними цілями валютної політики:

- а) забезпечення стійкого економічного росту;
- б) оперативне регулювання платіжного балансу країни;
- в) підтримання низьких темпів інфляції;
- г) регулювання операцій господарюючих суб'єктів на валютному ринку задля недопущення спекулятивного тиску і фінансових криз;
- д) обмеження рівня безробіття;
- е) підтримання рівноваги платіжного балансу;
- є) забезпечення стійкості національної валюти;
- ж) організація контролю за операціями, пов'язаними із рухом іноземного капіталу;
- з) стимулювання експортного потенціалу країни;
- и) формування сприятливого правового поля для зовнішньоекономічної діяльності;
- і) забезпечення макроекономічної рівноваги;
- ї) створення умов для стимулювання зовнішньоекономічних операцій.

Завдання 1.8. Що з перерахованого нижче є тактичними цілями валютної політики:

- а) забезпечення стійкого економічного росту;
- б) оперативне регулювання платіжного балансу країни;
- в) підтримання низьких темпів інфляції;

- г) регулювання операцій господарюючих суб'єктів на валютному ринку задля недопущення спекулятивного тиску і фінансових криз;
- д) обмеження рівня безробіття;
- е) підтримання рівноваги платіжного балансу;
- є) забезпечення стійкості національної валюти;
- ж) організація контролю за операціями, пов'язаними із рухом іноземного капіталу;
- з) стимулювання експортного потенціалу країни;
- и) формування сприятливого правового поля для зовнішньоекономічної діяльності;
- і) забезпечення макроекономічної рівноваги;
- ї) створення умов для стимулювання зовнішньоекономічних операцій.

Завдання 1.9. Конкретні сфери валютних відносин, на які спрямовуються регулятивні функції держави – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютна політика;
- б) суб'єкти валютної політики;
- в) об'єкти валютної політики;
- г) елементи валютної політики;
- д) валютне регулювання;
- е) інструменти валютної політики.

Завдання 1.10. Що з перерахованого нижче є елементами валютної політики (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) регулювання валютного курсу;
- б) валютні інтервенції;
- в) управління платіжним балансом країни;
- г) валютні обмеження, тобто регламентація валютних операцій;
- д) дисконтна політика;
- е) управління офіційними золотовалютними резервами країни;
- є) суб'єкти валютної політики;
- ж) міжнародне співробітництво у сфері валютних відносин;
- з) об'єкти валютної політики;
- и) валютний оборот.

Завдання 1.11. Учасники економічних процесів, які реалізують державний вплив на валютні відносини, а також ті економічні агенти, на діяльність яких поширюється даний вплив – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) об'єкти валютної політики;
- в) суб'єкти валютної політики;
- г) елементи валютної політики;

- д) інструменти валютної політики;
- е) інститути валютної політики.

Завдання 1.12. Основним державним органом з реалізації валютної політики в Україні є (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Національний банк України;
- г) Міністерство економіки України;
- д) Державна податкова адміністрація України;
- е) Державна митна служба України.

Завдання 1.13. Сфери економічних відносин, які пов'язані із валютними відносинами і на які спрямовується вплив державних органів валютного регулювання – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) об'єкти валютної політики;
- в) суб'єкти валютної політики;
- г) елементи валютної політики;
- д) інструменти валютної політики;
- е) інститути валютної політики.

Завдання 1.14. Усі операції суб'єктів валютних відносин, що здійснюються з валютними цінностями – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютні відносини;
- б) валютні цінності;
- в) валютний оборот;
- г) валютні операції;
- д) валютне регулювання;
- е) елементи валютної політики.

Завдання 1.15. Основними цілями поточної валютної політики є (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) підтримання рівноваги платіжного балансу;
- б) поглиблення міжнародного економічного співробітництва;
- в) створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності;
- г) уникнення чи ефективне подолання наслідків валютних криз.

Завдання 1.16. Основними цілями довгострокової валютної політики є (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) підтримання рівноваги платіжного балансу;
- б) поглиблення міжнародного економічного співробітництва;
- в) створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності;

г) уникнення чи ефективного подолання наслідків валютних криз.

Завдання 1.17. Основною формою довгострокової валютної політики є (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девізна політика, що проводиться через валютні інтервенції на ринку;
- б) дисконтна політика, тобто зміна центральним банком облікової ставки;
- в) участь країни у міждержавних переговорах і угодах в рамках МВФ, Світового банку та регіональних міжнародних валютно-кредитних організацій;
- г) курсова політика;
- д) міжнародна кредитна політика;
- е) управління золотовалютними резервами.

Завдання 1.18. Форма організації і регулювання валютних відносин, що склалася історично і закріплена національним законодавством та міждержавними угодами – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) національна валютна система;
- б) міжнародна (світова) валютна система;
- в) валютна політика;
- г) валютна система;
- д) валютний оборот.

Завдання 1.19. Що з перерахованого нижче є елементами національної валютної системи (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) національна валюта;
- б) умови конвертування національної валюти;
- в) міжнародні платіжні засоби (долар, SDR, євро);
- г) режим курсу національної валюти;
- д) валютні обмеження;
- е) режим взаємної конвертованості валют;
- є) регламентація режимів валютних курсів;
- ж) регламентація міжнародних розрахунків;
- з) міждержавне регулювання валютних обмежень;
- и) уніфікація форм міжнародних розрахунків та правил використання міжнародних платіжних засобів;
- і) умови функціонування національних ринків валют і золота;
- ї) режим світових ринків валют і золота;
- й) національні органи, що регулюють валютні відносини в країні.
- к) інститути, що здійснюють міждержавне валютне регулювання (МВФ і Світовий банк).

Завдання 1.20. Що з перерахованого нижче є елементами міжнародної валютної системи (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) національна валюта;
- б) умови конвертування національної валюти;
- в) міжнародні платіжні засоби (долар, SDR, євро);
- г) режим курсу національної валюти;
- д) валютні обмеження;
- е) режим взаємної конвертованості валют;
- є) регламентація режимів валютних курсів;
- ж) регламентація міжнародних розрахунків;
- з) міждержавне регулювання валютних обмежень;
- и) уніфікація форм міжнародних розрахунків та правил використання міжнародних платіжних засобів;
- і) умови функціонування національних ринків валют і золота;
- ї) режим світових ринків валют і золота;
- й) національні органи, що регулюють валютні відносини в країні.
- к) інститути, що здійснюють міждержавне валютне регулювання (МВФ і Світовий банк).

Тема 2. ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК У МЕХАНІЗМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

Завдання 2.1. Сукупність заходів щодо практичної реалізації центральним банком державної валютної політики через вплив на усі валютні операції, що здійснюються на території країни – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) інструменти валютної політики;
- б) загальні інструменти валютної політики;
- в) спеціальні інструменти валютної політики;
- г) валютне регулювання;
- д) валютний ринок;
- е) девізна політика;
- є) валютні обмеження.

Завдання 2.2. Операції, пов'язані із переходом права власності на валютні цінності – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютні операції;
- б) валютні резерви;
- в) поточні валютні операції;
- г) платіжний баланс;
- д) валютні інтервенції.

Завдання 2.3. Що з перерахованого нижче є кінцевими (стратегічними) цілями грошово-кредитної політики (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) стимулювання економічного росту;

- б) обсяг грошової маси в обігу;
- в) підтримання високої зайнятості;
- г) забезпечення стабільності цін (низькі темпи інфляції);
- д) рівень процентних ставок на ринку;
- е) валютний курс;
- є) забезпечення рівноваги платіжного балансу.

Завдання 2.4. Що з перерахованого нижче є проміжними (тактичними) цілями грошово-кредитної політики (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) стимулювання економічного росту;
- б) обсяг грошової маси в обігу;
- в) підтримання високої зайнятості;
- г) забезпечення стабільності цін (низькі темпи інфляції);
- д) рівень процентних ставок на ринку;
- е) валютний курс;
- є) забезпечення рівноваги платіжного балансу.

Завдання 2.5. Політика, спрямована на обмеження грошової маси і ріст курсу національної валюти – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютна політика;
- б) монетарна політика;
- в) рестрикційна політика;
- г) експансіоністська політика;
- д) валютно-курсова політика;
- е) девізна політика;
- є) дисконтна політика;
- ж) політика обов'язкових резервів.

Завдання 2.6. Політика, спрямована на збільшення маси грошей в обігу і зниження обмінного курсу національної валюти – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютна політика;
- б) монетарна політика;
- в) рестрикційна політика;
- г) експансіоністська політика;
- д) валютно-курсова політика;
- е) девізна політика;
- є) дисконтна політика;
- ж) політика обов'язкових резервів.

Завдання 2.7. Сукупність заходів, за допомогою яких центральний банк здійснює вплив на ті макроекономічні параметри, що є проміжними цілями грошово-кредитної політики – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) інструменти валютної політики;
- б) суб'єкти валютної політики;
- в) об'єкти валютної політики;
- г) цілі валютної політики;
- д) валютні операції;
- е) загальні інструменти валютної політики;
- є) спеціальні інструменти валютної політики.

Завдання 2.8. Що з перерахованого нижче є загальними інструментами валютної політики (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) девізна політика;
- б) дисконтна політика;
- в) диверсифікація валютних резервів;
- г) управління режимом валютного курсу;
- д) політика обов'язкових резервів;
- е) девальвації і ревальвації;
- є) подвійний валютний ринок;
- ж) політика відкритого ринку;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.9. Що з перерахованого нижче є спеціальними інструментами валютної політики (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) девізна політика;
- б) дисконтна політика;
- в) диверсифікація валютних резервів;
- г) управління режимом валютного курсу;
- д) політика обов'язкових резервів;
- е) девальвації і ревальвації;
- є) подвійний валютний ринок;
- ж) політика відкритого ринку;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.10. Система заходів центрального банку щодо встановлення і періодичної зміни процентних ставок за позиками, які він надає комерційним банкам – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;

- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.11. Інструмент монетарного регулювання економіки, суть якого полягає у встановленні для комерційних банків мінімальної обов'язкової норми ресурсів у процентному відношенні від величини залучених пасивів – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.12. Сукупність операцій щодо купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою впливу на ресурсну базу комерційних банків – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.13. Інструмент валютної політики, що полягає у впливі на валютний курс шляхом масованої купівлі чи продажу іноземної валюти – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;

и) валютні інтервенції.

Завдання 2.14. Пряме втручання центрального банку в операції на валютному ринку з метою регулювання курсу національної валюти – (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.15. Інструмент валютної політики центрального банку, який полягає у регулюванні ним структури офіційних валютних резервів країни – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.16. Інструмент валютної політики, що передбачає визначення порядку встановлення і зміни курсового співвідношення валют різних країн – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.17. Які існують основні різновиди режиму валютного курсу (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) фінансовий;
- б) плаваючий;
- в) ринковий;
- г) фіксований;
- д) номінальний;
- е) реальний;
- є) курс купівлі;
- ж) курс продажу.

Завдання 2.18. Інструмент валютної політики, що передбачає цілеспрямовану зміну центральним банком офіційного курсу національної валюти по відношенню до іноземної – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.19. Інструмент валютної політики, що полягає у одночасному запровадженні державою фіксованого і плаваючого валютного курсу – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;
- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.20. Інструмент валютної політики, що включає сукупність заходів центрального банку щодо регламентації порядку здійснення операцій з валютними цінностями на території даної країни – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) девальвації і ревальвації;

- б) дисконтна політика;
- в) управління режимом валютного курсу;
- г) політика обов'язкових резервів;
- д) диверсифікація валютних резервів;
- е) подвійний валютний ринок;
- є) політика відкритого ринку;
- ж) девізна політика;
- з) валютні обмеження;
- и) валютні інтервенції.

Завдання 2.21. Положенням якої з наведених нижче теорій є необхідність активного державного регулювання платіжного балансу країни (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) теорія фінансової глобалізації;
- б) теорія відкритої економіки;
- в) кейнсіанська теорія;
- г) монетаристська теорія.

Завдання 2.22. Згідно якої з наведених нижче теорій центральний банк не повинен активно втручатись у функціонування валютного ринку, забезпечуючи зовнішньоекономічну рівновагу тільки через контроль над грошовою масою (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) теорія фінансової глобалізації;
- б) теорія відкритої економіки;
- в) кейнсіанська теорія;
- г) монетаристська теорія.

Завдання 2.23. Яка з наведених нижче теорій передбачає оптимізацію грошово-кредитної і валютної політики центрального банку шляхом впливу на обмінний курс (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) теорія фінансової глобалізації;
- б) теорія відкритої економіки;
- в) кейнсіанська теорія;
- г) монетаристська теорія.

Завдання 2.24. Яка з наведених нижче теорій передбачає систему регулювання міжнародних фінансових ринків, за якої валютні політики країн підпорядковуюється єдиним міжнародним фінансовим стандартам і правилам гри (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) теорія фінансової глобалізації;
- б) теорія відкритої економіки;
- в) кейнсіанська теорія;
- г) монетаристська теорія.

Завдання 2.25. Девізну політику на внутрішньому валютному ринку країни можуть проводити (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) центральний банк;
- б) міжбанківська валютна біржа;
- в) міністерство фінансів;
- г) комерційні банки;
- д) господарюючі суб'єкти – резиденти.

Завдання 2.26. Якщо центральний банк проводить девальвацію національної валюти стосовно іноземних валют, то (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) вітчизняні товари за кордоном коштуватимуть дорожче, а імпорتنі товари дешевше;
- б) вітчизняні товари на зовнішніх ринках коштуватимуть дешевше, а імпортна продукція дорожче;
- в) ціни на експорт і імпорт не зміняться.

Тема 3. ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА

Завдання 3.1. Валютна політика держави, спрямована на визначення порядку встановлення та особливостей регулювання курсу національної валюти стосовно валют інших країн – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) монетарна політика;
- б) рестрикційна політика;
- в) експансіоністська політика;
- г) валютно-курсова політика;
- д) девізна політика;
- е) дисконтна політика;
- є) політика обов'язкових резервів.

Завдання 3.2. Вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у валюті іншої країни, групі валют або міжнародних грошових одиницях – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютний курс;
- б) паритет купівельної спроможності;
- в) монетний паритет;
- г) котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість.

Завдання 3.3. Співвідношення вагової кількості золота або срібла, що міститься у грошових одиницях, які порівнюються між собою – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютний курс;
- б) паритет купівельної спроможності;
- в) монетний паритет;
- г) котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) золоті точки.

Завдання 3.4. Граничні межі відхилень курсів валют від монетного паритету, що визначаються величиною витрат на транспортування золота з однієї країни в іншу – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютний курс;
- б) паритет купівельної спроможності;
- в) монетний паритет;
- г) котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) золоті точки.

Завдання 3.5. Співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю відносно певного набору товарів і послуг – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютний курс;
- б) паритет купівельної спроможності;
- в) монетний паритет;
- г) котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) золоті точки.

Завдання 3.6. Встановлення обмінного курсу відповідно до діючих правил і норм валютного регулювання називається – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) паритет купівельної спроможності;
- б) монетний паритет;
- в) котирування;
- г) пряме котирування;
- д) фіксинг;

- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) зворотне котирування.

Завдання 3.7. Вираження одиниці іноземної валюти у певній кількості національної – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) паритет купівельної спроможності;
- б) монетний паритет;
- в) котирування;
- г) пряме котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) зворотне котирування.

Завдання 3.8. Прирівнювання одиниці національної валюти до певної кількості іноземної – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) паритет купівельної спроможності;
- б) монетний паритет;
- в) котирування;
- г) пряме котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) зворотне котирування.

Завдання 3.9. Визначення і реєстрація міжбанківського обмінного курсу шляхом послідовного порівняння попиту і пропозиції за кожною валютою – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) паритет купівельної спроможності;
- б) монетний паритет;
- в) котирування;
- г) пряме котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) зворотне котирування.

Завдання 3.10. Що з перерахованого нижче є кон'юнктурними факторами впливу на динаміку обмінного курсу (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) темпи інфляції в країні;
- б) рівень відсоткових ставок;
- в) зміна представницької влади;
- г) стан платіжного балансу країни;

- д) політичні рішення, що позначаються на грошовій системі;
- е) державне регулювання обмінного курсу;
- є) спекулятивні потоки капіталів;
- ж) участь у воєнних діях;
- з) нестабільність законодавчої бази;
- и) поширення інформації, що викликає надмірний ажіотаж на валютному ринку;
- і) рівень розвитку національної економіки і динаміка ВВП.

Завдання 3.11. Що з перерахованого нижче є структурними факторами впливу на динаміку обмінного курсу (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) темпи інфляції в країні;
- б) рівень відсоткових ставок;
- в) зміна представницької влади;
- г) стан платіжного балансу країни;
- д) політичні рішення, що позначаються на грошовій системі;
- е) державне регулювання обмінного курсу;
- є) спекулятивні потоки капіталів;
- ж) участь у воєнних діях;
- з) нестабільність законодавчої бази;
- и) поширення інформації, що викликає надмірний ажіотаж на валютному ринку;
- і) рівень розвитку національної економіки і динаміка ВВП.

Завдання 3.12. Встановлення порядку визначення курсу національної валюти, його зміни та використання для здійснення розрахунків у міжнародних операціях – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) паритет купівельної спроможності;
- б) монетний паритет;
- в) котирування;
- г) пряме котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) зворотне котирування.

Завдання 3.13. Визначення обмінного курсу, при якому встановлюється коридор коливань національної валюти відносно іноземної – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) вільне плавання;
- б) обмежене плавання;
- в) колективне плавання;
- г) кероване плавання.

Завдання 3.14. Режим управління курсом, що полягає у цілеспрямованій зміні вартості національної валюти за активного втручання центрального банку – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) вільне плавання;
- б) обмежене плавання;
- в) колективне плавання;
- г) кероване плавання.

Завдання 3.15. Здатність валюти даної країни обмінюватись на валюти інших країн за діючим обмінним курсом – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) паритет купівельної спроможності;
- б) монетний паритет;
- в) котирування;
- г) пряме котирування;
- д) фіксинг;
- е) режим валютного курсу;
- є) конвертованість;
- ж) зворотне котирування.

Завдання 3.16. На сьогоднішній день валютний курс гривні встановлюється на основі (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) торгів на міжбанківському валютному ринку України;
- б) операцій на Українській міжбанківській валютній біржі;
- в) інформації про купівлю-продаж валют на світовому валютному ринку;
- г) операцій на готівковому валютному ринку;
- д) операцій на ринку валютних капіталів.

Тема 4. ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА І ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС КРАЇНИ

Завдання 4.1. Співвідношення усіх фактичних платежів, здійснюваних даною країною іншим країнам та всіх надходжень, отриманих нею із-за кордону за певний період часу – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) платіжний баланс;
- б) сальдо платіжного балансу;
- в) дефіцит платіжного балансу;
- г) структура платіжного балансу;
- д) баланс поточних операцій;
- е) баланс операцій з капіталом і фінансовими інструментами.

Завдання 4.2. Баланс поточних операцій відображає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами;
- б) рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей;
- в) співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;
- г) міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки;
- д) співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами;
- е) рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;
- є) операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни;
- ж) трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів.

Завдання 4.3. Торговий баланс відображає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами;
- б) рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей;
- в) співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;
- г) міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки;
- д) співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами;
- е) рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;
- є) операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни;
- ж) трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів.

Завдання 4.4. Баланс послуг відображає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами;

- б) рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей;
- в) співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;
- г) міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки;
- д) співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами;
- е) рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;
- є) операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни;
- ж) трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів.

Завдання 4.5. Баланс операцій з капіталом і фінансовими інструментами відображає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами;
- б) рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей;
- в) співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;
- г) міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки;
- д) співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами;
- е) рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;
- є) операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни;
- ж) трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів.

Завдання 4.6. Рахунок операцій з капіталом відображає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами;
- б) рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей;

- в) співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;
- г) міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки;
- д) співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами;
- е) рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;
- є) операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни;
- ж) трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів.

Завдання 4.7. Фінансовий рахунок відображає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) сукупність усіх платежів за експортно-імпортними операціями, послугами, доходами від інвестицій, а також односторонніми переказами;
- б) рух грошових коштів або матеріальних цінностей без зустрічного потоку товарів або грошей;
- в) співвідношення між виплатами за імпортом товарів і надходженнями від експорту;
- г) міжнародні операції, у результаті яких право власності на певні активи переходить від резидента до нерезидента або навпаки;
- д) співвідношення між платежами і надходженнями коштів за послуги, що надаються у взаємовідносинах між резидентами і нерезидентами;
- е) рух коштів в порядку оплати праці, а також доходів від володіння іноземними фінансовими активами;
- є) операції з фінансовими активами і зобов'язаннями даної країни;
- ж) трансферти капіталу, пов'язані з безкоштовною передачею прав власності на основні фонди, списанням боргів, міграцією населення, придбанням нефінансових активів.

Завдання 4.8. Розділ платіжного балансу, який містить інформацію про рух резервних активів офіційних органів даної країни – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) фінансовий рахунок;
- б) офіційні валютні резерви;
- в) рахунок операцій з капіталом;
- г) баланс операцій з капіталом і фінансовими інструментами;
- д) баланс поточних операцій.

Завдання 4.9. Балансовий підсумок визначеного набору зовнішньоекономічних операцій, здійснених за певний період часу – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) активне сальдо платіжного балансу;
- б) пасивне сальдо платіжного балансу;
- в) платіжний баланс;
- г) дефіцит платіжного балансу;
- д) сальдо платіжного балансу;
- е) структура платіжного балансу.

Завдання 4.10. Що з перерахованого нижче є внутрішніми факторами впливу на платіжний баланс (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) міжнародний рух капіталів що позначається на спрямованості фінансових потоків між країнами;
- б) рівень інфляції в країні, що позначається на конкурентоспроможності національних виробників та впливає на динаміку експортно-імпортних операцій;
- в) структура світової торгівлі, що впливає на попит на продукцію виробників різних країн;
- г) державні витрати і величина бюджетного дефіциту, що визначають масштаби державних запозичень, в тому числі і на зовнішніх ринках;
- д) структура національної економіки, що визначає частку експортно-орієнтованих підприємств;
- е) зміни у світовій валютній системі, що визначають вплив міжнародних валютно-кредитних відносин і організацій, які їх забезпечують на стан платіжних балансів різних країн;
- є) форс-мажорні обставини, що впливають на зовнішньоекономічні умови;
- ж) рівень міжнародної конкуренції, який визначає частку окремих країн у світовій економіці.

Завдання 4.11. Що з перерахованого нижче є зовнішніми факторами впливу на платіжний баланс (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) міжнародний рух капіталів що позначається на спрямованості фінансових потоків між країнами;
- б) рівень інфляції в країні, що позначається на конкурентоспроможності національних виробників та впливає на динаміку експортно-імпортних операцій;
- в) структура світової торгівлі, що впливає на попит на продукцію виробників різних країн;
- г) державні витрати і величина бюджетного дефіциту, що визначають масштаби державних запозичень, в тому числі і на зовнішніх ринках;

- д) структура національної економіки, що визначає частку експортно-орієнтованих підприємств;
- е) зміни у світовій валютній системі, що визначають вплив міжнародних валютно-кредитних відносин і організацій, які їх забезпечують на стан платіжних балансів різних країн;
- є) форс-мажорні обставини, що впливають на зовнішньоекономічні умови;
- ж) рівень міжнародної конкуренції, який визначає частку окремих країн у світовій економіці.

Завдання 4.12. Що з перерахованого нижче є економічними інструментами впливу на стан платіжного балансу (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) обов'язковий продаж валютної виручки експортерами;
- б) девальвація;
- в) ревальвація;
- г) концентрація валютних операцій в уповноважених банках;
- д) дисконтна політика;
- е) обмеження норм вивезення іноземної валюти резидентами і нерезидентами;
- є) дефляційна політика;
- ж) обмеження на купівлю-продаж валюти на внутрішньому валютному ринку.

Завдання 4.13. Що з перерахованого нижче є адміністративними інструментами впливу на стан платіжного балансу (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) обов'язковий продаж валютної виручки експортерами;
- б) девальвація;
- в) ревальвація;
- г) концентрація валютних операцій в уповноважених банках;
- д) дисконтна політика;
- е) обмеження норм вивезення іноземної валюти резидентами і нерезидентами;
- є) дефляційна політика;
- ж) обмеження на купівлю-продаж валюти на внутрішньому валютному ринку.

Завдання 4.14. Який режим валютного курсу забезпечує автоматичне встановлення рівноваги платіжного балансу:

- а) фіксований;
- б) плаваючий;
- в) Ваш варіант відповіді.

Відповідь обґрунтуйте.

Тема 5. ФОРМУВАННЯ ЗОЛОВОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ

Завдання 5.1. Валютні активи що належать державі і включають золото та міжнародні платіжні засоби, котрі можуть бути використані для міжнародних розрахунків та погашення зовнішніх боргів – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) валютні цінності;
- б) золотий запас;
- в) платіжний баланс;
- г) офіційні золотовалютні резерви;
- д) резервна позиція в МВФ;
- е) диверсифікація золотовалютних резервів.

Завдання 5.2. Що з перерахованого нижче є компонентами офіційних золотовалютних резервів (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) іноземна валюта;
- б) норма обов'язкового резервування;
- в) операції на валютному ринку;
- г) резервна позиція в МВФ;
- д) SDR (спеціальні права запозичення);
- е) валютні інтервенції;
- є) кошти комерційних банків на рахунку у центральному банку;
- ж) золотий запас;
- з) валютні депозити юридичних та фізичних осіб;
- и) готівкові валютні заощадження населення.

Завдання 5.3. Що з перерахованого нижче є основними причинами необхідності формування офіційних золотовалютних резервів країни (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) забезпечення міжнародних торгово-економічних та фінансово-кредитних відносин, що здійснюються на рівні держав, належною кількістю платіжних засобів;
- б) накопичення необхідних ресурсів для інвестування економіки;
- в) покриття дефіциту державного бюджету;
- г) покриття дефіциту платіжного балансу;
- д) проведення центральним банком девізної політики;
- е) формування національного багатства;

Завдання 5.4. Емітовані Міжнародним валютним фондом платіжні засоби – це (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) резервна позиція в МВФ;
- б) SDR (спеціальні права запозичення);
- в) вільноконвертована валюта;

- г) євро;
- д) іноземна валюта;
- е) валютні деривативи.

Завдання 5.5. Диверсифікація офіційних золотовалютних резервів відноситься до (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) інструментів грошово-кредитної політики;
- б) загальних інструментів валютної політики;
- в) спеціальних інструментів валютної політики;
- г) інструментів девальвації і ревальвації національної валюти;
- д) інструментів загальноекономічної політики;
- е) інструментів зовнішньоекономічної політики.

Завдання 5.6. Основними завданнями процесу управління офіційними золотовалютними резервами є (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) вплив на експортно-імпорتنі операції через регулювання діяльності суб'єктів зовнішньоекономічних відносин;
- б) вплив на обмінний курс національної валюти через девізну політику та забезпечення рівноваги платіжного балансу;
- в) вплив на динаміку обсягів грошової маси всередині країни з метою досягнення цінової стабільності як стратегічної цілі валютної політики;
- г) вплив на інвестиційну привабливість країни з метою активізації залучення прямих іноземних інвестицій;
- д) вплив на обсяги кредитування зовнішньоекономічної діяльності та ефективність фінансування міжнародних торгових операцій.

Завдання 5.7. Що з перерахованого нижче є головними завданнями диверсифікації офіційних золотовалютних резервів (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) мінімізація валютних ризиків;
- б) підвищення ліквідності центрального банку;
- в) забезпечення стійкості вітчизняної банківської системи;
- г) оптимізація структури національного багатства;
- д) забезпечення відповідності резервів структурі зовнішньоторгового обороту.

Завдання 5.8. Що з перерахованого нижче є факторами впливу на обсяги офіційних золотовалютних резервів (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) масштаби зовнішньоекономічних операцій;
- б) попит на кредитні ресурси всередині країни;
- в) сальдо платіжного балансу;
- г) величина зовнішнього боргу країни;
- д) величина дефіциту державного бюджету;

- е) політична ситуація;
- є) темпи інфляції;
- ж) динаміка руху капіталів і кредитів.

Завдання 5.9. Що з перерахованого нижче є факторами впливу на склад та структуру офіційних золотовалютних резервів (виберіть правильні варіанти відповідей):

- а) ступінь доларизації економіки;
- б) динаміка обмінних курсів резервних валют на світових валютних ринках;
- в) угоди та домовленості в рамках МВФ та інших міжнародних валютно-кредитних організацій;
- г) показники економічного розвитку країн-емітентів резервних валют;
- д) величина зовнішнього боргу країн-емітентів резервних валют;
- е) рівень розвитку строкового сегменту національного валютного ринку;
- є) кон'юнктура на світових ринках золота;
- ж) особливості митно-тарифної політики країни.

Тема 6. ПОЛІТИКА ВАЛЮТНИХ ОБМЕЖЕНЬ

Завдання 5.1. До валютних операцій, які підлягають ліцензуванню, належать (виберіть правильні варіанти відповіді):

- а) відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України;
- б) залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках;
- в) залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України;
- г) неторговельні операції з валютними цінностями;
- д) усі перелічені вище операції.

Завдання 5.2. Назвіть основні документи, які має представити комерційний банк до Національного банку України для отримання ліцензії на здійснення операцій з валютними цінностями.

Завдання 5.3. Основними формами організації міжнародних розрахунків є наступні (виберіть правильні варіанти відповіді):

- а) інкасо;
- б) платіжне доручення;
- в) платіжна вимога-доручення;
- г) акредитив;
- д) відкритий рахунок.

Завдання 5.4. Моментом здійснення авансового платежу на користь іноземного партнера вважається (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) дата списання коштів з валютного рахунку резидента;
- б) дата зарахування коштів на рахунок партнера;
- в) дата отримання банківського кредиту на здійснення платежу.

Завдання 5.5. Суб'єктами міжбанківського валютного ринку України є (виберіть правильні варіанти відповіді):

- а) Національний банк України;
- б) підприємства, установи й організації;
- в) комерційні банки;
- г) фізичні особи – нерезиденти;
- д) фізичні особи – резиденти.

Завдання 5.6. Обов'язковий продаж валютної виручки експортерами в Україні передбачає (виберіть правильний варіант відповіді):

- а) продаж 100% валютних надходжень;
- б) продаж 50% валютних надходжень;
- в) продаж 30% валютних надходжень;
- г) продаж 20% валютних надходжень;
- д) відмінено в Україні.

Завдання 5.7. Які різновиди валютних операцій дозволяється здійснювати на міжбанківському валютному ринку України (виберіть правильні варіанти відповіді):

- а) операції “спот”;
- б) операції “форвард”;
- в) операції “своп”;
- г) ф'ючерсні операції;
- д) опціонні операції.

РОЗДІЛ 5

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Контрольна робота з дисципліни “Валютна політика” виконується студентами заочної форми навчання самостійно у період між сесіями і здається викладачу напередодні іспиту.

Контрольна робота складається з теоретичного питання, яке студент повинен ґрунтовно висвітлити, використовуючи праці вітчизняних та зарубіжних авторів.

Кожен студент вибирає свій варіант із наведеного нижче переліку. Номер варіанту відповідає порядковому номеру студента у журналі обліку відвідування занять академічної групи.

Контрольна робота виконується у звичайному шкільному зошиті обсягом до 24 сторінок. Обсяг самої роботи може коливатись залежно від специфіки обраних питань. В середньому роботи повинен складати 8-12 сторінок.

При виконанні та оформленні контрольної роботи потрібно дотримуватися наступних вимог: на титульній сторінці студент повинен обов'язково вказати своє прізвище, ім'я, по-батькові та групу; на першій сторінці необхідно повторити номер варіанту і з нового рядка – назву питання; у контрольній роботі повинні бути посилання на літературні джерела, фактичний та статистичний матеріал, правильно оформлений список використаної літератури.

Контрольна робота виконується до початку екзаменаційної сесії для того, щоб викладач мав змогу перевірити її до екзамену. Без виконання контрольної роботи та її зарахування студент не допускається до іспиту.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

- 5.1** Поняття валютної політики, її стратегічні і тактичні цілі та елементи.
- 5.2** Інституційні засади реалізації валютної політики. Необхідність валютного регулювання.
- 5.3** Механізм проведення валютної політики у ринковій економіці.
- 5.4** Валютна система як основа реалізації валютної політики. Генезис світової валютної системи.

- 5.5** Перспективи євро у міжнародній валютній системі.
- 5.6** Валютна політика і світові фінансові кризи.
- 5.7** Центральний банк як головний орган валютного регулювання у ринковій системі господарювання.
- 5.8** Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання згідно чинного законодавства.
- 5.9** Валютна політика як елемент грошово-кредитної політики центрального банку.
- 5.10** Кінцеві і проміжні цілі грошово-кредитної політики, її основні типи.
- 5.11** Характеристика загальних інструментів реалізації валютної політики центрального банку.
- 5.12** Спеціальні інструменти валютної політики: характеристика основних видів та об'єктів їхнього впливу.
- 5.13** Валютна політика Національного банку України: характеристика основних етапів реалізації в умовах становлення ринкових відносин.
- 5.14** Необхідність визначення обмінного курсу у зовнішньоекономічних відносинах.
- 5.15** Поняття політики обмінного курсу як основи валютної політики.
- 5.16** Основні фактори, що впливають на величину валютного курсу. Кон'юнктурні та структурні фактори впливу на обмінний курс.
- 5.17** Форми реалізації валютно-курсової політики: характеристика основних режимів курсоутворення.
- 5.18** Визначення умов конвертованості національної валюти як необхідний елемент валютно-курсової політики.
- 5.19** Конвертованість національної валюти України – гривні.
- 5.20** Валютно-курсова політика Національного банку України: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин.

- 5.21** Особливості співробітництва України з міжнародними валютно-кредитними організаціями.
- 5.22** Теоретичні концепції політики обмінного курсу.
- 5.23** Політика валютних обмежень і валютного контролю: необхідність і роль в умовах розвинутого ринку і в перехідній економіці.
- 5.24** Необхідність і завдання валютного контролю як елемента валютної політики Національного банку України.
- 5.25** Ліцензування валютних операцій комерційних банків.
- 5.26** Організація кредитних операцій, що здійснюються комерційними банками України в іноземній валюті: проблеми і перспективи.
- 5.27** Регламентація міжбанківського валютного ринку в Україні: проблеми забезпечення стабільності валютного ринку.

РОЗДІЛ 6

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СКЛАДАННЯ ІСПИТУ

4. Необхідність державної економічної політики. Роль держави у регулюванні економічних процесів.
5. Поняття валютної політики, її стратегічні і тактичні цілі.
6. Характеристика основних елементів валютної політики, вибір її пріоритетів у ринкових умовах.
7. Інституційні засади реалізації валютної політики.
8. Суб'єкти валютної політики. Органи державного регулювання валютної сфери в Україні, їх основні функції.
9. Об'єкти валютної політики. Поняття валютного обороту і валютних цінностей.
10. Механізм проведення валютної політики у ринковій економіці.
11. Характеристика нормативних та регулятивних заходів реалізації валютної політики держави.
12. Поточна валютна політика, її основні цілі та форми реалізації.
13. Довгострокова валютна політика: особливості цільового спрямування та форм реалізації.
14. Валютна система як основа реалізації валютної політики.
15. Національна валютна система як основа проведення поточної валютної політики: суть та зміст елементів.
16. Міжнародна валютна система як основа проведення довгострокової валютної політики: суть та елементи.
17. Розвиток валютної системи та її вплив на валютну політику.
18. Центральний банк як головний орган валютного регулювання у ринковій системі господарювання.
19. Повноваження Національного банку України у сфері валютного регулювання згідно чинного законодавства.
20. Організаційні засади, що визначають можливості центрального банку з проведення валютної політики.
21. Валютна політика як елемент грошово-кредитної політики центрального банку. Кінцеві і проміжні цілі грошово-кредитної політики, її основні типи.
22. Основні спільні риси валютної і грошово-кредитної політики центрального банку.
23. Характеристика загальних інструментів реалізації валютної політики центрального банку.
24. Дисконтна політика (політика облікової ставки). Внутрішньо- та зовнішньоекономічні наслідки реалізації.
25. Політика обов'язкових резервів, її вплив на валютну сферу та граничні межі ефективності.
26. Політика обов'язкових резервів як інструмент валютної політики.
27. Політика відкритого ринку та її роль у регулюванні валютних відносин.

28. Спеціальні інструменти валютної політики: характеристика основних видів та об'єктів їхнього впливу.
29. Поняття девізної політики. Механізм проведення валютних інтервенцій центрального банку.
30. Диверсифікація офіційних валютних резервів як спеціальний інструмент проведення валютної політики.
31. Девальвації і ревальвації національної валюти, їх наслідки для зовнішньоекономічної діяльності та внутрішнього грошового обігу.
32. Загальна характеристика управління режимом валютного курсу.
33. Подвійний валютний ринок і валютні обмеження як адміністративні важелі реалізації валютної політики.
34. Теоретичні засади вибору стратегії валютної політики.
35. Валютна політика Національного банку України: характеристика основних етапів реалізації в умовах становлення ринкових відносин.
36. Необхідність визначення обмінного курсу у зовнішньоекономічних відносинах. Поняття політики обмінного курсу як основи валютної політики.
37. Економічна суть обмінного курсу та характеристика його основних видів.
38. Зміст основних факторів, що впливають на величину валютного курсу. Кон'юнктурні та структурні фактори впливу на обмінний курс.
39. Форми реалізації валютно-курсової політики: характеристика основних режимів курсоутворення.
40. Визначення умов конвертованості національної валюти як необхідний елемент валютно-курсової політики.
41. Основні теоретичні концепції регулювання обмінного курсу.
42. Валютно-курсова політика Національного банку України: генезис основних підходів за період становлення ринкових відносин.
43. Поняття і необхідність складання платіжного балансу.
44. Структура платіжного балансу, характеристика його основних рахунків.
45. Принципи формування платіжного балансу.
46. Сальдо платіжного балансу як мета валютної політики.
47. Фактори, що впливають на платіжний баланс країни.
48. Вплив валютної політики на стан платіжного балансу.
49. Валютно-курсова політика і рівновага платіжного балансу.
50. Сутність та призначення офіційних золотовалютних резервів країни.
51. Структура золотовалютних резервів та роль окремих їх елементів.
52. Управління офіційними золотовалютними резервами центральним банком.
53. Необхідність, суть, цілі та елементи політики валютних обмежень.
54. Форми реалізації політики валютних обмежень.
55. Лімітування відкритої валютної позиції комерційних банків в Україні.
56. Валютний контроль, порядок і умови його здійснення.

РОЗДІЛ 7

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Біметалізм – грошова система, в якій роль загального еквівалента виконували два метали, як правило, золото і срібло.

Валюта – грошова одиниця даної країни, а також кредитні платіжні інструменти (чеки, акредитиви), що виражені у цій одиниці і використовуються у міжнародних розрахунках.

Валютна інтервенція – пряме втручання центрального банку в операції на валютному ринку країни шляхом здійснення масованої купівлі чи продажу іноземної валюти з метою регулювання обмінного курсу національної валюти.

Валютна політика – це сукупність організаційних та економічних заходів, спрямованих на регулювання державою валютних відносин.

Валютна система – форма організації і регулювання валютних відносин, що склалася історично і закріплена національним законодавством і міждержавними угодами.

Валютне законодавство – сукупність правових норм, які регламентують порядок здійснення операцій з валютними цінностями в країні.

Валютне регулювання – це сукупність заходів щодо практичної реалізації центральним банком державної валютної політики через вплив на усі валютні операції, що здійснюються на території країни.

Валютний (обмінний) курс – вартість грошової одиниці однієї країни, виражена у валюті іншої країни, групі валют або міжнародних грошових одиницях.

Валютний оборот – усі операції, що здійснюються суб'єктами валютних відносин даної країни, у середині країни та за кордоном із валютними цінностями.

Валютні відносини – це економічні відносини, які пов'язані із використанням національних валют та міжнародних розрахункових одиниць у світовому господарстві при обміні результатами праці національних економік, а також при використанні іноземної валюти на території даної країни.

Валютні обмеження – це інструмент валютної політики, що включає сукупність заходів центрального банку щодо регламентації порядку здійснення операцій з валютними цінностями на території даної країни.

Валютні операції – це операції пов'язані із переходом права власності на валютні цінності між суб'єктами ринку.

Вільно конвертована валюта – грошова одиниця, котра вільно, без обмежень, обмінюється на іноземну валюту та міжнародні платіжні засоби у будь-якій формі та в усіх видах операцій.

Грошова маса – номінальний вираз усієї сукупності загально визнаних платіжних засобів (грошей), які є в розпорядженні економічних суб'єктів; кількісно характеризує наявну в обігу сукупність грошей на певний момент.

Грошово-кредитна політика – комплекс взаємопов'язаних, скоординованих заходів держави у сфері грошового обігу і кредиту, спрямованих на забезпечення стійкого, ефективного функціонування економіки, зокрема, на регулювання пропозиції грошей з метою стабілізації товарних цін, обсягів виробництва і зайнятості, процента, курсу національної грошової одиниці, згладжування коливань кон'юнктури ринків.

Девальвація – офіційне зниження курсу національної валюти по відношенню до іноземної валюти або міжнародних розрахункових одиниць.

Девізна політика – це інструмент валютної політики, що полягає у впливі на валютний курс шляхом масованої купівлі чи продажу іноземної валюти.

Демонетизація – процес втрати благородними металами (золотом, сріблом) грошових функцій.

Державна економічна політика – це сукупність здійснюваних державою заходів, спрямованих на регулювання економічних процесів.

Дефляція – вилучення з обігу частини грошової маси з метою запобігання її зростання і зниження темпів інфляції.

Диверсифікація валютних резервів – це інструмент валютної політики центрального банку, який полягає у регулюванні ним структури офіційних валютних резервів країни.

Дисконтна політика (політика облікової ставки) – система заходів центрального банку щодо встановлення і періодичної зміни процентних ставок за позиками, які він надає комерційним банкам, що позначається на кредитному потенціалі останніх.

Економічна політика – сукупність здійснюваних державою заходів, щодо надання бажаної спрямованості перебігу економічних процесів з метою стабілізації і пристосування господарської системи до умов, що змінюються.

Елементи валютної політики – ті конкретні сфери валютних відносин, на які спрямовуються регулятивні функції держави.

Емісія грошей – випуск в обіг грошових знаків в усіх їх формах.

Зовнішньоекономічна політика – сукупність використовуваних державою методів та інструментів впливу на економічні відносини між країнами у відповідності з національними інтересами.

Золотий запас – централізований резерв золота у вигляді злитків та золотих монет, що перебуває у розпорядженні центрального банку країни.

Золотий стандарт, золотий монометалізм – форма організації грошових та валютних відносин країни на основі використання золота як єдиного грошового товару.

Золоті точки – граничні межі відхилень курсів валют від монетного паритету, що визначаються величиною витрат на транспортування золота між країнами (фрахт, страхування, комісія, премія за ризик).

Золотовалютні резерви – це валютні активи, що належать державі і включають золото та міжнародні платіжні засоби, котрі можуть бути використані для міжнародних розрахунків та погашення зовнішніх боргів.

Інструменти реалізації валютної політики – це сукупність заходів, за допомогою яких здійснюється поточне, оперативне регулювання і коригування проміжних (тактичних) орієнтирів грошово-кредитної політики центрального банку, що позначається на організації валютних відносин.

Інфляція – знецінення грошей, що проявляється переважно у формі інтенсивного зростання цін на товари та послуги, не обумовленого підвищенням їх якості.

Конвертованість – здатність валюти даної країни обмінюватись на валюти інших країн за діючим обмінним курсом.

Котирування – встановлення обмінного курсу відповідно до діючих правил і норм валютного регулювання.

Кредитні гроші – знаки вартості, що використовуються в якості загального еквівалента, одночасно виражаючи при цьому кредитні відносини між боржником і кредитором.

Купівельна спроможність грошей – здатність грошової одиниці обмінюватись на певну кількість товарів і послуг при даному рівні цін.

Курс покупця (bid) – це курс, за яким банки купують іноземну валюту і продають національну.

Курс продавця (offer) – це курс, за яким банк продає іноземну валюту і купує національну.

Лігатура – практиковані у монетній справі додавання до золота чи срібла інших менш цінних металів.

Міжнародна (світова) валютна система – організація валютно-економічних відносин між країнами, закріплена комплексом міждержавних угод.

Міжнародні економічні відносини – це система господарських зв'язків, що виникають з приводу обміну результатами праці між національними господарствами різних країн.

Монета – виготовлений з металу грошовий знак, який має встановлену законом форму, зовнішній вигляд і ваговий вміст.

Монетний паритет – співвідношення вагової кількості золота або срібла, що міститься у грошових одиницях, які порівнюються між собою.

Монометалізм – грошова система, у якій роль загального еквівалента виконує один метал.

Національна валютна система – сукупність економічних відносин, які пов'язані з використанням іноземної валюти і за допомогою яких відбувається валютний оборот, а також утворюються і використовуються валютні ресурси країни.

Неконвертована валюта – валюта даної країни, що не обмінюється на іноземні валюти і використовується лише в якості національної грошової одиниці.

Об'єкти валютної політики – ті сфери суспільного виробництва, які пов'язані із валютними відносинами і на які спрямовується вплив державних органів валютного регулювання.

Обов'язкові резерви банків – кошти комерційних банків, які вони зобов'язані зберігати на своїх кореспондентських рахунках у центральному банку відповідно до встановлених законодавством нормативів як забезпечення певних видів діяльності.

Паперові гроші – знаки вартості, що не розмінюються на повноцінні гроші, наділенні примусовим номіналом і випускаються державою з метою покриття бюджетних витрат.

Паритет купівельної спроможності – співвідношення між двома або кількома валютами за їх купівельною спроможністю стосовно певного набору товарів і послуг.

Платіжний баланс – співвідношення усіх фактичних платежів, здійснюваних даною країною іншим країнам та всіх надходжень, отриманих нею з-за кордону за певний період часу.

Повноцінні гроші – характеристика тих форм грошей, які мають власну внутрішню вартість, тобто виготовлені з матеріалів, які є реальною цінністю чи вільно обмінюються на реальну цінність, котра є грошовим товаром.

Подвійний валютний ринок – це інструмент валютної політики, що полягає у одночасному запровадженні державою фіксованого і плаваючого валютного курсу.

Політика відкритого ринку – сукупність операцій щодо купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою впливу на ресурсну базу комерційних банків.

Валютно-курсова політика (валютно-курсова політика) – валютна політика держави, спрямована на визначення порядку встановлення і особливостей регулювання курсу національної валюти щодо валюти інших країн.

Політика обов'язкових резервів – інструмент монетарного регулювання, суть якого полягає у встановленні для комерційних банків мінімальної обов'язкової норми ресурсів у процентному

відношенні від величини залучених пасивів, що має зберігатися у центральному банку.

Ревальвація – офіційне підвищення курсу національної валюти по відношенню до іноземної та міжнародних розрахункових одиниць.

Резервна позиція в МВФ – особлива форма активів, що означає право країни-члена автоматично отримувати від фонду кошти в іноземній валюті у межах 25% своєї квоти на першу вимогу без будь-яких застережень.

Сальдо платіжного балансу – балансовий підсумок визначеного набору зовнішньоекономічних операцій, здійснених за певний період часу.

Сеньйораж – отримання державною скарбницею або центральним банком доходу від випуску грошей, який дорівнює різниці між номінальною вартістю грошей та витратами на їх емісію.

Спеціальні права запозичення (SDR) – це частина резервів, що являє собою запаси коштів у вигляді емітованих Міжнародним валютним фондом платіжних засобів, котрі розподіляються між країнами-членами пропорційно до їхніх квот.

Стерилізація – форма валютної політики, яка передбачає поєднання валютних інтервенцій із одночасними протилежними операціями на відкритому ринку.

Суб'єкти валютної політики – це учасники економічних процесів, які реалізують механізм економічного впливу на валютні відносини, а також ті економічні агенти, на діяльність яких поширюється зазначений вплив.

Тезаврація золота – нагромадження золота приватними особами у вигляді багатства, скарбу.

Управління режимом валютного курсу – це інструмент валютної політики, що передбачає визначення порядку встановлення і зміни курсового співвідношення валют різних країн.

Фіксинг – визначення і реєстрація міжбанківського обмінного курсу шляхом послідовного порівняння попиту і пропозиції за кожною валютою.

Центральний банк – головний орган грошово-кредитного регулювання економіки, основне завдання якого полягає у кредитно-

розрахунковому обслуговуванні держави та інших банківських установ.

Частково конвертована валюта – національна валюта, можливості обміну якої на іноземні валюти обмежені або для окремих власників, або для певних видів валютних операцій.

РОЗДІЛ 8

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

9. Закон України “Про банки і банківську діяльність” №2121-III від 7.12.2000 р.
10. Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” №959-XII від 16.04.1991 р.
11. Закон України “Про Національний банк України” №679-XIV від 20.05.1999 р.
12. Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” №2346-III від 5.04.2001 р.
13. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті” №185/94 від 23.09.1994 р.
14. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” № 15-93 від 19.02.1993 р.
15. Положення про валютний контроль / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №49 від 08.02.2000 р.
16. Положення про порядок іноземного інвестування в Україну / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №280 від 10.08.2005 р.
17. Положення про порядок обов'язкового резервування коштів за валютними операціями, пов'язаними із залученням резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №291 від 12.08.2005 р.
18. Положення про порядок отримання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів і надання резидентами позик в іноземній валюті нерезидентам / Затверджене Постановою Правління Національного банку України №270 від 17.06.2004 р.
19. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні / Затверджена Постановою Правління НБУ №368 від 28.08.2001 р.
20. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах / Затверджена Постановою Правління Національного банку України №492 від 12.11.2003 р.
21. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України / Затверджена Постановою Правління Національного банку України №502 від 12.12.2002 р.
22. Правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №127 від 18.03.1999 р.
23. Правила проведення Торговельної сесії та здійснення окремих операцій, пов'язаних з купівлею-продажем іноземних валют та банківських металів / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №281 від 10.08.2005 р.

24. Правила торгівлі іноземною валютою / Затверджені Постановою Правління Національного банку України №281 від 10.08.2005 р.
25. Бендина Н. Международные валютно-кредитные отношения. – М.: “Издательство ПРИОР”, 2001. – 144 с.
26. Береславська О.І., Наконечний О.М., Пясецька М.Г. та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
27. Бойцун Н. Є., Стукало Н.В. Міжнародні фінанси: Навчальний посібник. – 2-ге видання. – К.: ВД “Професіонал”, 2005. – 336 с.
28. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 3-тє вид., стер. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 305 с.
29. Валютный рынок и валютное регулирование. Учебное пособие / Под ред. И.Н. Платоновой. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 475 с.
30. Васечко В.К. Валютно-фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 216 с.
31. Гальчинський А.С. Теорія грошей: Навч. посібник. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 411 с.
32. Гинзбург А.И., Михейко М.В. Рынки валют и ценных бумаг. – СПб.: Питер, 2004. – 251 с.: ил.
33. Гроші та кредит: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг.ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
34. Дзюблук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. – К.: Поліграфкнига, 2000. – 512 с.
35. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с.
36. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 848 с.
37. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: ...С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
38. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Гроші. Валюта. Валютні цінності: Термінологічний словник. – Львів: Бак, 2000. – 184. с.
39. Івасів Б.С. Гроші та кредит: Підручник. – Вид. 2-ге, змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2005. – 528 с.
40. Кравченко Л.М. Валютне регулювання і валютний контроль в Україні: Навч. посібник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 102 с.
41. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. Под ред. д.э.н., проф. Красавиной Л.Н. – М.: «Финансы и статистика» – 2003. – 608 с.: ил.

42. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. П'ясецька та ін.; За заг.ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
43. Мовсесян А.Г., Огнивцев С.Б. Международные валютно-кредитные отношения: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 312 с. – (Серия «Высшее образование»).
44. Носкова И.Я. Международные валютно-кредитные отношения: Учеб. пособие. – М.: Банки и биржи, Юнити, 1995. – 208 с.
45. Пейро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с франц. / Общ. ред. Н.С. Бабинцевой. – М.: Прогресс, Универс, 1994. – 496 с.
46. Петрашко Л.П. Валютні операції: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.
47. Романишин В.О., Уманців Ю.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2005. – 480 с.
48. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції. Підручник. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 616 с.
49. Стельмах В.С., Єпіфанов А.О., Гребеник Н.І., Міщенко В.І. Грошово-кредитна політика. – К.: Знання, КОО, 2003. – 421 с.
50. Шмырева А.И. Колесников В.И., Климов А.Ю. Международные валютно-кредитные отношения. – СПб: Питер, 2002. – 272 с.: ил. – (Серия «Учебники для вузов»).
51. Юрчишин В. Валютна політика країн з перехідною економікою: Навч. посібник. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 28 с.
52. Ющенко В.А., Міщенко В.І. Валютне регулювання: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 359 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
53. www.aub.com.ua – Інтернет-сайт Асоціації українських банків.
54. www.bank.gov.ua – Інтернет-сайт Національного банку України.
55. www.rada.gov.ua – Інтернет-сайт Верховної Ради України.